

**ТӨВ АЙМГИЙН БОРНУУР СУМЫН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
АР ХУРАЛДААНЫ ТОГТООЛ**

2017 оны 09 сарын 20 өдөр

Дугаар 01.

Борнуур

Г Сумын Засаг даргын 2016 – 2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө тухай Г

Сумын Засаг даргын 2016 – 2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө боловруулсан тухай сумын Засаг дарга Б.Ууганбаярын мэдээлэл, Төлөөлөгчдөөс гаргасан саналыг хэлэлцээд Монгол Улсын “ Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай ” хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1– ын “ д ” заалтыг үндэслэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Дөрөвдүгээр хуралдаанаас ТОГТООХ нь:

Сумын Засаг даргын 2016 – 2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг нэгдүгээр, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг 127 зорилт, 257 хэрэгжүүлэх арга хэмжээтэйгээр хоёрдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

2.Сумын Засаг дарга / Б.Ууганбаяр / - т ДААЛГАХ нь:

2.1.Сумын хөгжлийг тодорхойлсон зорилтын хөрөнгийн хэмжээ, санхүүгийн эх үүсвэрийг уялдуулан шийдвэрлэж ажиллах.

2.2. Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцад жил бүр хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийж иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын / Тэргүүлэгчид / - д танилцуулж ажиллах.

3. Тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын / Тэргүүлэгчид / - д үүрэг болгосугай.

ДАРГА

Г. БАТ - ОЧИР

04 - 01

**БОРНУУР СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН 2017-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР,
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТОВЧОО, НЭГТГЭЛ**

№	Үзүүлэлт	Зорилтын тоо	Арга хэмжээний тоо
1	Эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах бодлого	<u>15</u>	<u>26</u>
2	Хүнс, хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэлийн бодлого	<u>28</u>	<u>57</u>
3	Дэд бүтэц, төв суурингийн хөгжлийг хангах бодлого	<u>16</u>	<u>28</u>
4	Байгаль орчин ногоон хөгжлийн бодлого	<u>15</u>	<u>22</u>
5	Нийгмийн хөгжлийн бодлого	<u>33</u>	<u>81</u>
6	Нутгийн удирдлага, хууль хяналтын хүрээнд	<u>20</u>	<u>43</u>
	Нийт	<u>127</u>	<u>257</u>

СУМЫН ЗДТГ-ЫН ДАРГА

Б.ГАЛБАДРАХ

Сумын ИТХ-ын 2017 оны 3-р хуралдааны
 0-р сарын 2-ний өдрийн дүгээр
 тогтоолын хансралт

**СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН 2017-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙН
 ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

НЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТИЙГ ХАНГАХ БОДЛОГО

Тэргүүлэх зорилт: Сумын эдийн засгийн өсөлтийг ханган дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг тогтвортой өсгөж, баялаг бүтээгчдийг дэмжин боловсруулах салбарын өсөлтийг нэмэгдүүлэх эдийн засгийн бүтцийг сайжруулж, төсвийн төлөвлөлт үр ашгийг дээшлүүлж, санхүүгийн тайлагналтыг стандартыг хэрэгжүүлж, үндсэн нэгжээс авах статистикийн мэдээллийн бодит байдлыг дээшлүүлж иргэдийн эдийн засгийн орлогыг нэмэгдүүлж ажиллана.

№	ЗОРИЛТ	ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ	Суурь түвшин	Шаардлагд- х хөрөнгийн хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хүрэх түвшин, үр дүн				Хэрэгжүүлэгч байгууллага албан тушаалтан
						2017 он	2018 он	2019 он	2020 он	
1	Сумын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, аж үйлдвэрийн салбарын эзлэх хувийн жинг нэмэгдүүлэх замаар сумын ДНБ-ний жилийн дундаж өсөлтийг 3-аас доошгүй хувиар хангана.	1.Бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрлэлийн тогтвортой өсөлтийг хангана.	ДНБ-ийг тооцох аргачлалын дагуу тооцоолсоноор 3 тэр бум 593,5 сая төгрөгт хүрч зорилгод түвшинд хүрсэн		Сумын ДНБ-ний өсөлтөөр	3% - нас доошгүй	3% - нас доошгүй	3% - нас доошгүй	3% - нас доошгүй	ЗДО Төрийн сангийн мэргэжилтэн
2	Сумын эдийн засаг, нийгмийн бодит салбаруудад хөрөнгө оруулалт хийх гадаад, дотоодын бизнес эрхлэгч, түншлэгчдийн санал санаачилгыг дэмжин хамтран ажиллана.	2.Гадаад дотоодын хөрөнгө оруулагч бизнес эрхлэгчдын уулзалт зохион байгуулж, сум орон нутагт оруулах хөрөнгө оруулалтыг дэмжин хамтран ажиллана 3.Сум орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэд ААН байгууллагуудтай нийгмийн хариуцлагын гэрээг байгуулан хамтран ажиллана	-Хөрөнгө оруулагчдын уулзалт зөвлөгөөнийг зохион байгуулсанаар Дуган хад чиглэлийн зам зассан, ЖДҮ-ийн зээлийн төслийн хүрээнд-2 цех, Аймгийн хөрөнгөөр Цэцэрлэг, сургууль, соёлын төвийн засвар, УТХ-өөр ХАА-2 услалтын систем, Хүн эмнэлэгийн барилга, авто машин, ОУ-ын байгууллагаас Хүүхдийн тоглоомын талбай, хүүхдийн боловсон бие		Хамтран хэрэгжүүлсэн төслийн тоогоор-2-аас доошгүй төсөл	2-оос доошгүй	2-оос доошгүй	2-оос доошгүй	2-оос доошгүй	ЗДО МЭҮТ

**СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН 2017-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙГ
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

НЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТИЙГ ХАНГАХ БОДЛОГО

Тэргүүлэх зорилт: Сумын эдийн засгийн өсөлтийг ханган дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг тогтвортой өсгөж,баялаг бүтээгчдийг дэмжин боловсруулах салбарын өсөлтийг нэмэгдүүлэх эдийн засгийн бүтцийг сайжруулж, төсвийн төлөвлөлт үр ашгийг дээшлүүлж, санхүүгийн тайлагналтыг стандартыг хэрэгжүүлж, үндсэн нэгжээс авах статистикийн мэдээллийн бодит байдлыг дээшлүүлж иргэдийн эдийн засгийн орлогыг нэмэгдүүлж ажиллана.

№	ЗОРИЛТ	ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ	Суурь түвшин	Шаардагдах хөрөнгийн хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хүрэх түвшин, үр дүн				Хэрэгжүүлэгч байгууллага албан тушаалтан
						2017 он	2018 он	2019 он	2020 он	
1	Сумын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, аж үйлдвэрийн салбарын эзлэх хувийн жинг нэмэгдүүлэх замаар сумын ДНБ-ний жилийн дундаж өсөлтийг 3-аас доошгүй хувиар хангана.	1 Бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрлэлийн тогтвортой өсөлтийг хангана.	ДНБ-ийг тооцох аргачлалын дагуу тооцоолсоноор 3 тэр бум 593,5 сая төгрөгт хүрч зорилтод түвшинд хүрсэн		Сумын ДНБ-ний өсөлтөөр	3% - иас доошгүй	3% - иас доошгүй	3% - иас доошгүй	3% - иас доошгүй	ЗДО Төрийн сангийн мэргэжилтэн
2	Сумын эдийн засаг, нийгмийн бодит салбаруудад хөрөнгө оруулалт хийх гадаад, дотоодын бизнес эрхлэгч, түншлэгчдийн санал санаачилгыг дэмжин хамтран ажиллана.	2.Гадаад дотоодын хөрөнгө оруулагч бизнес эрхлэгчдын уулзалт зохион байгуулж ,сум орон нутагт оруулах хөрөнгө оруулалтыг дэмжин хамтран ажиллана 3.Сум орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэд ААН байгууллагуудтай нийгмийн хариуцлагын гэрээг байгуулан хамтран ажиллана	-Хөрөнгө оруулагчдын уулзалт зөвлөгөөнийг зохион байгуулсанаар Дуган хад чиглэлийн зам зассан, ЖДҮ-ийн зээлийн төслийн хүрээнд-2 цех, Аймгийн хөрөнгөөр Цэцэрлэг, сургууль, соёлын төвийн засвар, УТХ-өөр ХАА-2 услалтын систем, Хүн эмнэлэгийн барилга, авто машин, ОУ-ын байгууллагаас Хүүхдийн		Хамтран хэрэгжүүлсэн төслийн тоогоор-2-аас доошгүй төсөл	2-оос доошгүй	2-оос доошгүй	2-оос доошгүй	2-оос доошгүй	ЗДО ,МЭҮТ

			тоглоомын талбай , хүүхдийн боловсон бие засах газар, Хүнсний ногоо хадгалах зоорь зэрэг ажлууд хийгдсэн							
3	“Сумын хөгжлийн индекс”-ийн тооцоо судалгаанд үндэслэн орон нутгийн хөрөнгө оруулалт, төсвийг оновчтой хуваарилана	4. Сумын хөгжлийн индексийг аргачлалын дагуу, жил бүр тооцно.	-ОНХСангийн хөрөнгөөр хатуу хучилтай 0,92 км зам, Хүүхдийн тоглоомын талбай, Явган хүний зам,Ногоон төгөл байгуулах хашаа,Ковш, Боловсон бие засах газар ба халуун ус, Соёлын төвийн зураг төсөв зэрэг ажлууд хийгдсэн байна	-	Хөгжлийн индексийг жил бүр тооцсон байна.	100%	100%	100%	100%	ЗДО Санхүү алба
		5. Сумын хөгжлийн индексийг тооцсоноор орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг хуваарилах хэрэглүүр болгон ашиглаж, орон нутгийн төсөв, хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлнэ.	-	Судалгаа мэдээллийн сангийн ашиглалтаар	100%	100%	100%	100%	ЗДО	
4	Төсвийн төлөвлөлтийн үндэслэлийг сайжруулж орлогын эх үүсвэрийг тогтвортой нэмэгдүүлэх таатай орчин бүрдүүлэн,төсвийн зарлагын үр өгөөжийг дээшлүүлэх,тогтмол зардлын өсөлтийг хязгаарлах,тансаг хэрэглээ,үргүй зардлыг таслан зогсоож,ирээдүйн хөгжлийн бүтээн байгуулалт,баялаг бүтээгчдийг дэмжих хөрөнгө оруулалт, хөрөнгийн эх үүсвэрийг өсгөн төсвийн ил тод байдлыг ханган шилэн дансанд бүрэн шилжнэ.	6.Сумын орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийн төлөвлөлтийн үндэслэлийг сайжруулж, төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх явцад иргэд, олон нийтийн оролцоог хангана	Эрэмбэлэгдсэн жагсаалтын дагуу 2013онд-194,0 сая 2014он -177,6 сая 2015он-102,6 сая 2016онд-94,9сая төгрөгийн ажил гүйцэтгэсэн	29692,3 мян төг	Төсвийн тухай хууль, холбогдох журам , зааврууд	ОНХС ан 29692, 3 мянган төгрөг	Хувиарлагдсан хөрөнгийн хэмжээгээр			Сумын Засаг дарга, ЗДО,Санхүү алба
		7.Төсвийн хэмнэлтийн гормыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, үр ашиггүй зардлуудыг тэвчих, төсвийн зарлагын сахилга батыг чанд баримтлана		Батлагдсан төсөв хөтөлбөр арга хэмжээг зориулалтын дагуу захиран зарцуулж Засгийн газрын 247-р тогтоолыг мөрдлөг болгон ажилласан		Төсвийн тухай хууль,УИХ болон Засгийн газрын тогтоолууд	Төсвийн зарцуулалтын үр ашиг дээшилнэ			Төсөвт байгууллагуудын дарга эрхлэгч,захирал, Санхүү алба
		8.Орон нутгийн хөгжлийн сангийн зарцуулалтыг үр дүнтэй, ард иргэдэд нээлттэй, ил тод болгоно.		ОНХСангын зарцуулалтыг Шилэн данс болон Сангийн яамын цахим хуудас, орон нутгийн дундын сүлжээнд байршуулсан		Төсвийн тухай хууль, Шилэн дансны хууль	ОНХСангийн хөрөнгийн зарцуулалт нээлттэй болно.			

		9.Төрийн сангийн нэгдсэн тогтолцооны дотоод хяналтыг хэрэгжүүлнэ.	Жил бүр дотоод хяналт хийх ажлын төлөвлөгөөг батлуулж батлагдсан төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангаж ажилласан		Төсвийн тухай хууль, төрийн сангийн төлбөр тооцооны журам, Төрийн сангийн дотоод хяналтын журам	Төрийн сангийн дотоод хяналт сайжирсан байна	
		10.Төсвийн ил тод байдал, “Шилэн дансны тухай” хуулийг чанд мөрдөн ажиллана.	Шилэн дансанд байршуулах мэдээллийг цаг хугацаанд нь оруулж хэрэгжилтэнд төрийн сангийн мэргэжилтэн хяналт тавьж ажилласан.		Төсвийн тухай хууль, Шилэн дансны тухай хууль	Төсвийн ил тод байдал, Шилэн дансны тухай хуулийн зөчилгүй ажилласан байна	
5	Татварын бааз суурийг өргөжүүлж, татварт хамрагдалтын түвшинг нэмэгдүүлэх чиглэлээр татварын бүртгэл хураалтын ажлыг сайжруулж тогтвортой орлогын нх үүсвэрийг бий болгоно	11. Татвар төлөгчдийн тооллого явуулж, суманд үйл ажиллагаа явуулж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг бүртгэлд хамруулан, татварын бааз суурийг өргөтгөж, татвар ногдуулалтыг бүрэн хийж, татварын бүртгэл мэдээллийн санг шинэчлэн баяжуулах ажлыг зохион байгуулна.	2016 оны 3-р улиралын байдлаар суманд бүртгэлтэй 114 аж ахуйн нэгж байгууллага байна.		Улсын бүртгэлийн тухай хууль, Татварын ерөнхий хууль	Татвар төлөгчдийн тоо өссөн байна, гадны бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжүүд сумын бүртгэлд бүрэн хамрагдана	ТУБ, Улсын Бүртгэлийн ажилтан Төрийн сангийн мэргэжилтэн
12. Татварын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх замаар татварын уян хатан байдлыг хангаж, бизнес эрхлэгчдийг дэмжин ажиллана.		Худалдаа үйлчилгээний цэг, төсвийн байгуул-лагын 84 албан хаагчид, 287 төлчин эмэгтэйчүүдэд НӨАТУС-ийн хуулиар сургалт зохион байгуулсан.		Татварын ерөнхий хууль, холбогдох тогтоол, журам	Татвар төлөгчдийн тоо нэмэгдэж татварын орлого төвлөрүүлэлт нэмэгдэнэ.	ТУБ	
13.Газар, үл хөдлөх хөрөнгүүдийн үнэлгээг зах зээлийн үнэ цэнэд ойртуулах арга хэмжээ авч, үнэлгээг бодит болгон, төсөвт оруулах орлогыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авна.		Аймгийн үл хөдлөх хөрөнгийн газраас суурь судалгааг авсан		Татварын ерөнхий хууль, хөрөнгийн үнэлгээний тухай хууль	Хөрөнгийн үнэлгээг бодит үнэ цэнэтэй болгосноор үнэлгээ нэмэгдэж, татвар ногдох орлого өснө.	ТУБ Газрын даамал Улсын бүртгэлийн ажилтан	

		14.Татварын он дамжсан өр, төлбөрүүдийг хураан барагдуулж, төсөвт төвлөрүүлэх орлогыг нэмэгдүү-лэх арга хэмжээ авна.	2016 онд татварын урьд онуудын өр 140761,2 мян төгрөг байна.		Татварын ерөнхий хууль, дутуу төлөлтийн стандартын хэрэгжилтээр	Татварын урьд онуудын өрийг 90 хүртэл хувиар бууруулна.	ТУБ,Газрын даамал
6	Суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аргилжааны даатгалын төлөөлөчидтэй хамтран ажиллана	15. Иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг гэнэтийн аюул осол, байгалийн гамшиг, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх хамгаалах даатгалд хамруулах ажлыг суртчилна.	Даатгалд 2014 онд -370, 2015 онд 942, 2016 онд 1046 хүн хамрагдсан байна		Арилжааны даатгалын тухай хууль, Санхүүгийн зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтээр	Даатгуулагчдын тоо өссөн байна.	Санхүү алба Даатгалын төлөөлөгч
7	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартын шинэчлэлийг хэрэгжүүлнэ.	16. Төрийн болон төрийн өмчийн орлцоотой аж ахуйн нэгж, жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийн санхүүгийн тайлагнал, нягтлан бодох бүртгэл, тайлан баланс гаргах талаар сургалт суртчилгааг явуулж “Нягтлан бодох бүртгэлийн хууль-”ийг бүрэн хэрэгжүүлнэ	Төсвийн 5 байгууллага, 54 –н аж ахуйн нэгжийн тайланг гаргуулан хугацаанд нь хүргүүлсэн. Тайлангийн ирц76,4% 2013-2016 онд төсвийн ерөнхийлөн захирагчын тайланд төрийн аудитын байгууллагаас зөрчилгүй дүгнэгдсэн.		Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, НББОУ Стандартын дагуу	ААН нэгж байгууллага бизнес эрхлэгчдийн санхүүгийн тайлагнал 80 хувьд хүрсэн байна	Санхүү алба ААНБ
8	Сумын нийгэм, эдийн засгийн статистик мэдээллийн санг баяжуулан, боловсронгуй болгож, төлөвлөлт, хяналт, удирдлагын хэрэглэгдэхүүн болгоно.	17.Албан ёсны статистикийн мэдээллийн санд мэдээлэл цуглуулах, дамжуулах ,тархаах явцыг боловсронгуй болгож, хамрагдагсдын хүрээг нэмэгдүүлнэ.	20 нэр төрлийн статистик мэдээг гаргаж сумын 5-н жилийн үзүүлэлтээр суурь судалгааг гарган хэрэглэгчдэд тархааж байна		Мэдээллийн санд баяжилт хийсэн тоогоор	Албан ёсны статистикийн мэдээллийн сан баяжиж иргэдийн хандах хандалтын тоо нэмэгдсэн байна	Төрийн сангийн мэргэжил тэн

9	Төрийн өмчийн ашиглалт, хамгаалалт үйл ажиллагааг сайжруулж, төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлнэ.	18.Орон нутгийн өмчийн нэгдсэн бүртгэл хөтөлж, мэдээллийн санг бүрдүүлэн, баяжуулж, бүртгэлээр тавих хяналтыг сайжруулан, төрийн өмчийн ашиглалт хамгаалалтын нэгдсэн парк байгуулж,актлах,худалдах хөрөнгийг шийвэрлүүлнэ.	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн улсын үзлэг тооллогод бүрэн хамрагдан хөрөнгийг орон нутгийн өмчийн нэгдсэн системд бүрэн шивж тайлагнасан. 2016 онд аймгийн ИХТ-аар 8-н нэр төрийн 63938,7 мян төг-ийн тээврийн хэрэгслэл худалдахаар шийдвэр гаргуулсан	-	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Өмчийн үр ашиг сайжирсан байна.			Санхүүгийн алба	
10	Худалдан авах ажиллагааг хуулийн хүрээнд нийтэд ил тодоор шудрага зохион байгуулж “Шилэн тендер шалгаруулалт” бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	19. Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг орон нутгийн хөгжлийн хэрэгцээ, иргэдийн саналд тулгуурлан төлөвлөж ажиллана .	ОНХСангийн хөрөнгийн зарцуулалтыг иргэдийн саналд тулгуурлан ИТХ-ын хуралдаанаар ач холбогдлоор нь эрэмбэлэн ажилласан.	ОНХС	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр.	Төсөл болон тендер шалгаруулалт олон нийтэд ил тод нээлттэй болж иргэдийн сэтгэл ханамж нэмэгдсэн байна			ЗДО	
		20. Худалдан авах ажиллагааг олон нийтэд ил тод, нээлттэй , хууль журмын дагуу зохион байгуулна.	2016 онд батлагдсан төлөвлөгөөний дагуу худалдан авах ажиллагаа 4 удаа явагдсан байна	УТ, ОНТ	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр-	Худалдан авах ажиллагаа олон нийтэд ил тод болсон байна	ЗДО			
11	Сумын үйлдвэрлэгч нарын чанарын стандарт хангасан бүтээгдэхүүнээрээ орон нутгийн хэрэгцээг ханган, эдийн засгаа тэтгэн тэлэх арга хэмжээ авна	21.Чанарын стандарт хангасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж орон нутгийн хэрэгцээг хангахад дэмжлэг үзүүлнэ	Бэрх-оч, Арвин хүнс,Ноён ач,иргэн Соргог зэрэг аж ахуй нэгж байгууллагууд сүү сүүн бүтээгдэхүүн, талх нарийн боов,бууз, хэрчсэн гурлын цех ажиллуулж сургууль, цэцэрлэг, үдийн цай хөтөлбөр болон иргэдийн хүнсний хэрэгцээнд нийлүүлж байна	АА-н нэгж хувийн хөрөнгө оруулалт аар	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Чанарын шаардлага хангасан бүтээгдэхүүний тоо нэмэгдэнэ			ЗДО, Санхүү алба	
12	Сум хөгжүүлэх сангийн хувиарлалтанд онцгой анхаарч боловсруулах үйлдвэрлэл эрхлэх иргэдийг дэмжин нэмүү өртгийг шингээсэн бүтээгдэхүүн болгон зах	22.Сум хөгжил сангийн журмын дагуу зарцуулж хугацаа хэтэрсэн зээлийн өргүй болсон байна	112 иргэний 209,0 сая төгрөгийн хугацаа хэтэрсэн зээлийн үлдэгдэлтэй үүнээс 38 иргэнтэй эвлэрүүлэн зуучлах гэрээг байгуулан ажилласан	Сум хөгжил сангийн хөрөнгөөр	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	<u>25%</u>	<u>25%</u>	<u>25%</u>	Хугацаа хэтэрсэн зээлийн өргүй болно	Санхүү алба МЭҮТасаг

	зээлд нийлүүлэх тодорхой ажлыг үе шаттай зохион байгуулна	23.Сум хөгжил сангийн журамд өөрчлөлт оруулж, нэмүү өртгийг шингээсэн бүтээгдэхүүн боловсруулах ЖДУ байгуулахад дэмжлэг үзүүлж ажиллана	Иргэнд 5.0 сая хүртэл, Аж ахуй нэгжид 10.0 сая хүртэл төгрөгөөр 237,9 сая төгрөгийг 3-н аж ахуй нэгж 239 иргэнд үйлчилсэн байна	СХС		Журамд өөрчлөлт оруулна	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	
13	Сумын онцлог түүхий эдийн нөөц боломжинд түшиглэн гадаад дотоодын хөрөнгө оруулалтыг татан жижиг дунд үйлдвэрүүдийг шинээр байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ	24. Сумын онцлогт тохирсон түүхий эдийн нөөцөд түшиглэсэн орчин үеийн дэвшилтэт технологи бүхий “ Жишиг загварын үйлдвэр ”-ийг байгуулахад дэмжлэг үзүүлж ажиллана		Аймгийн болон Аж ахуй нэгж, хувийн хөрөнгө оруулалтаар	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Дэвшилтэт технологи бүхий жижиг загварын үйлдвэрийн суурь тавигдсан байна	Жижиг загварын үйлвэртэй болсон байна		ЗДО, МЭҮТ Санхүү алба	
14	Орон нутгийн нөөц боломжинд түшиглэн зах зээлд өрсөлдөх чадвартай хоршоо, аж ахуй нэгж байгууллагыг дэмжин өөр хоорондоо харилцан уялдаатай хамтран ажиллах нөхцлийг бүрдүүлнэ	25. ХАА-н түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэх, анхан шатны чанарын боловсруулалт, тордолт хийх, хадгалах, тээвэрлэх, борлуулах нэгдсэн сүлжээ бий болгон хөрөнгө, хөдөлмөрөө хоршин үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхэлж буй хоршоодын үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг дэмжиж ажиллана	Суманд ХАА-н түүхий эд бэлтгэн нийлүүлдэг 9 хоршоо байгуулагдаж үйл ажиллагаа явуулж байна Эдгээр хоршооноос Аглаг баян өлзийт, Цаст өгөөмөр, Борнуур бор толгой хоршоонуудын үйл ажиллагаа тогтворжсон 2015 онд Борнуур бор толгой хоршоо аймгийн шилдэг хоршоогоор шалгарсан	АА-н нэгж хувийн хөрөнгө оруулалтаар	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	ХАА-н түүхий эд бэлтгэх, боловсруулах, борлуулах цэг, сүлжээ хоршоо бий болсон байна		МЭҮТ, Санхүү алба		
15	Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа АА нэгж иргэдтэй хамтран сум орон нутгийн онцлогт тохируулсан аялал жуулчлалыг бий болгоно	26. Орон нутгийн иргэдэд түшиглэсэн эко аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ	Аглаг бүтээлийн хийд, Аялал жуулчлалын 6-н аж ахуй нэгж, 10-н иргэн үйл ажиллагаа явуулсан	АА-н нэгж хувийн хөрөнгө оруулалтаар	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Аялал жуулчлалын чиглэлээр бизнес эрхлэгчдийн тоо нэмэгдэж, жуулчдын тоо өссөн байна		БОХУБ, ЗДО, Санхүү алба		

Сумыг Засаг даргын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

ХОЁР . ХУНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН БОДЛОГО

Тэргүүлэх зорилт: сумын эдийн засгийн тэргүүлэн чиглэлийн салбар ХАА-н үйлдвэрлэлийн хөгжлийн бодлогыг боловсронгуй болгож, удирдлага, зохион байгуулалт, хөрөнгө санхүүгийн дэмжлэгийг нэмэгдүүлж, шинжлэх ухаанчсан ХАА-н бодлогыг хэрэгжүүлж , тэргүүн туршлагыг нэвтрүүлэн, ажиллагсдын хөдөлмөрийн бүтээмж, үнэлэмжийг ахиулан үйлдвэрлэлийн аргаар боловсруулсан, ХАА-н бүтээгдэхүүний тоо хэмжээг нэмэгдүүлэн иргэдийн бодит орлого дээшлүүлсэн байна.

Мал аж ахуйн чиглэлээр: Бэлчээрийн даацад нийцсэн уламжлалт мал аж ахуй, сайжруулсан бэлчээр, таримал тэжээлд түшиглэсэн өндөр ашиг шимт эрчимжсэн аж ахуйг хослуулан хөгжүүлж, нэмүү өртөг шинэсэн мал аж ахуйн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэн, боловсруулалтын түвшинг ахиулж тогтвортой хөгжлийг хангана.

д/д	зорилт	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Суурь түвшин	Шаардагдах хөрөнгийн хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хүрэх түвшин				Хариуцах эзэн
						2017 он	2018	2019	2020	
1	Сумын онцлогт тохируулан малын үүлдэр угсааг сайжруулж, нэг малаас авах ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.	1.” Эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх дэд хөтөлбөр” хэрэгжүүлж, загвар аж ахуй байгуулж үхрийг сүүний /хар тарлан, алатау, семминтиаль/, хонийг /махны чиглэлийн/ үүлдэрээр өсгөнө.	Эрчимжсэн аж ахуй-82 Малын тоо-5877 30 бүл-3өгийн бал- 650 кг 667 үнээнд зохиомол хээлтүүлэг хийсэн. 15 үнээнд хөврөл үр суулгасан.	Төсөл хөтөлбөр СХС	Эрчимжсэн аж ахуй өссөн дүн-100	85	90	95	100	ЗДТГ МЭҮТ Иргэн ААН
					Малын тоо өссөн дүн-7680	6277	6727	7177	7680	
					Загвар аж ахуй тоо өссөн дүнгээр 5	сүүний 1	Мах-сүүний 1	Мах-сүүний 1	Мах-сүүний 2	ЗДТГ, МЭҮТ Иргэн ААН
					Зохиомол хээлтүүлэг хийх үнээний тоогоор	150	160	160	180	МУСҮТ МЭҮТ
					Махны чиглэлийн хуцаар сайжруулагч тавьсан тоогоор	2	2	2	2	Хээлтүүлгийн техникч
		2. Кластерийн загвар фермийн аж ахуй байгуулна.		ААН хөрөнгө	Кластерийн загвар аж ахуй		1	1	1	ЗДТГ Төсөл хөтөлбөр

2	Мал сүргийг байгалийн болзошгүй эрсдэлээс хамгаална.	3. Мал аж ахуйн өвөлжилтийн бэлтгэл хангах ажлыг баг, малчин өрх бүрээр хангуулна.	Аймгийн ИТХТ-ийн 2011 оны 32 тоот тогтоолоор "МАН-н өвөлжилтийн бэлтгэлийг малчны хотонд хангуулах шалгуур үзүүлэлт"-ийн дагуу жил бүр дүгнэхэд хэрэгжилт 90,0-92% байна.	ААН иргэний хөрөнгөөр	МАН-н өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангуулах ажлыг чанартай зохион байгуулан гарз хохирол багатай даван туулна.	90%	91%	93%	95%	ЗДТГ МЭҮТ БЗД нар Иргэн ААН
		4. Малын хашаа байрны нэг маягийн зураг боловсруулан малчдад хүргүүлэх, орон нутгаас ашиглаж болох материалаар хангах зэргээр тусалж дэмжин, малын хашаа байрны хангалтыг нэмэгдүүлнэ.	Сумын хэмжээнд 1043 малын хашаа байна.	Өөрийн хөрөнгөөр	Зургийн дагуу хийсэн малын хашааны тоогоор	3	5	8	10	ЗДТГ Иргэн ААН
		5 хадлангийн талбайг хашаалсан, усалгаатай, тордсон хадлангийн талбайгаас өндөр ургац авсан аж ахуйн нэгж, иргэнийг урамшуулна		Өөрийн хөрөнгө төсөл	малчинд урамшуулал олгоно.	2	2	2	2	ЗДТГ МЭҮТ БЗД нар
		6. Мал сүргийг малын индексжүүлсэн даатгалд хамруулах цар хүрээг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч ажиллана.	МИД-д "Сайн малчин хөтөлбөрийн хүрээнд 46 малчин хамрагдсан.		Даатгалд хамрагдсан малын тооны өсөлтөөр	Даатгуулагчын тоо өсч, мал сүрэг эрсдлээс хамгаалагдана.				ЗДТГ Банк, Даатгалын байгуулагчид
3	"Монгол мал" үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг ханган ажиллана.	7. "Монгол мал" үндэсний хөтөлбөрийн 2 дахь шатны төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.	Эхний шатны төлөвлөгөө 90,1%-иар хэрэгжиж дууссан.	УТ, ОНТ, ОУБ	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр	85%	88%	90%	91- дээш %	ЗДТГ МЭҮТ МЭҮН
		8. Ямаа самнах, малын төл бойжуулах, хонь ноослох, сүү сааль саах, хашаа хороо, худаг уст, цэг барих, засварлах, хадлан тэжээл бэлтгэх ажилд	Сумын хэмжээнд 40 малчин өрх туслах малчин ажиллуулж, 250 өрх ямаа самнах, ноослох, хөрсөн авах, хадлан бэлтгэх ажилд	Аж ахуй нэгж, иргэдийн хөрөнгө оруулалтаар	Нийт ажилласан хүн хүчний тоогоор	Түр ажлын байр - 200	200	250	300	ЗДТГ МЭҮТ Иргэн ААН

		туслах бригад бүлгүүдийг ажиллуулна.	түр ажлын байр 200 гаруй бий болгосон.							
		9. Малчдын залуу халааг бэлтгэхэд анхаарч малчдад зориулсан сургалтыг зохион байгуулна.	Малчны зөвөлгөөн, Төлчин эмэгтэйчүүд чуулга уулзалт зохион байгуулан давхардсан тоогоор 400 гаруй иргэдэд сургалт зохион байгуулсан.	ОНТ Төсөл хөтөлбөр-	Залуу малчдын тооны өсөлтөөр	10	15	20	25	ЗДТГ МЭҮТ ОУБ,МС ҮТ
					Сургалтын тоо	1	1	1	1	
4	Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулан, ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулж, бэлчээр усжуулалтыг нэмэгдүүлнэ.	10. Бэлчээрийг даац чадамж төлөв байдлын үнэлгээнд тулгуурлан зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, өнжөөх, сэлгээх, усжуулалтын хэмжээг нэмэгдүүлэх, хамгаалах болон бэлчээрийн доройтол мэрэгчидтэй тэмцэх ажлын менежментийн төлөвлөгөөг баг бүрээр боловсруулж, ИНХурлуудаар бат-луулан хэрэгжүүлж ажиллана.	4 багийн бэлчээ-рийн даацын судалгааг аймгийн УЦОШГ-тай хамтран хийсэн.	УТ	Судалгааны ажлын дүнгээр	Бэлчээрийн төлөв байдлын судалгаатай болно				МЭҮТ Цаг уурын ажилтан Аймгийн ЦУОШГ Мэргэжлийн байгуула га
						Мэрэгчид-тэй тэмцсэн талбайн хэмжээгээр		4000	4000	4000
						ОНТөсвөөр 3худаг ОУБ-ын хөрөнгөөр-1, өөрийн хөрөн-гөөр-5 худаг шинээр гарсан.	УТ, ОНТ Өөрийн хөрөнгө		Худгийн тоогоор	1
5	Мал сүргийн үржил селекцийн ажлыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй зах зээлийн эрэлтэнд нийцүүлэн явуулж, нэг малаас авах ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.	11.Саалинд хамрагдах малын төрлийг нэмэгдүүлж, нэгж малаас авах ашиг шимийг дээшлүүлнэ.		иргэд	Ашиг шимийн үзүүлэлтээр	Саалинд хамрагдах малын төрөл нэмэгдэж, ашиг шимийн үзүүлэлт дээшилж,өрхийн орлого нэмэгдэнэ.				ЗДТГ МЭҮТ Иргэн ААН
		12.гойд ашиг шимт малын үзэсгэлэн худалдаанд оролцох малын төрөл тоог нэмэгдүүлнэ.	Аймгийн гойд ашиг шимт малын үзэсгэлэн худалдааг сумандаа зохион байгуулан 16 сумын 100 гаруй оролцсон	ОНТ Ивээн тэтгэгч	Оролцох малын тоо, төрлөөр	Адуу-2 Үхэр-4	Адуу-5 Үхэр-5	Адуу-6 Үхэр-6 Хонь-5 Ямаа-3	Адуу-8 Үхэр-6 Хонь-6 Ямаа-5	

6	Хоршоо хөгжих эдийн засгийн таатай орчныг бүрдүүлж хоршооллын аяныг өрнүүлнэ.	13. ХАА-н түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэх, анхан шатны чанарын боловсруулалт, тордолт хийх, хадгалах, тээвэрлэх, борлуулах нэгдсэн сүлжээ бий болгоно.	ХАА-н 8 хоршоо байгуулагдаж, 3 хоршоо малын түүхий эд бүтээгдэхүүн авах гэрээтэй ажиллаж байна.	УТ, ОНТ	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Нэгдсэн сүлжээ бий болсон байна.				ЗДТГ МЭҮТ ХАА-н хоршоологчдын холбоо
		14. хоршоодын үйл ажиллагааг аттестатчилж, тогтвортой үйл ажиллагаа явуулж байгаа хоршоодыг шалгаруулж, тэргүүн туршлагыг дэлгэрүүлнэ.	Борнуур бор толгой хоршоо “Аймгийн шилдэг хоршоогоор шалгарсан.	ОНТ	Журмын хэрэгжилтээр	Хоршоодын үйл ажиллагаа тогтворжино.				ЗДТГ МЭҮТ ХАА-н хоршоологчдын холбоо
		15. ХАА-н бүтээгдэхүүнд олгодог урамшууллын ажлыг үргэлжлүүлэн зохион байгуулна.	Ноосны урамшуулалд 266 малчин-40833 тн Арьс шир-465 малчин-25397 ширхэг тушаасан	УТ	урамшуулалд хамруулсан малчин, мал бүхий иргэдийн хувиар	65%	70%	80%	90%	МЭҮТ хоршоо
7	Мал сүргийг гоц халдварт, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг цаг хугацаанд нь шуурхай зохион байгуулна.	16. Халдварт, пара-зиттах өвчний халд-варлалтын судалгаанд тулгуурлан мал, амьтныг мал эмнэл-гийн арга хэмжээнд хамруулж вакцин-жуулалт хийсэн тарилгын үйлчилгээний хөлсийг олгуулна.	Халдварт өвчнөөс сэргийлэх дархлаа-жуулалтанд давхардсан тоогоор 256300 мал хамруулсан Лабораторийн шинжилгээнд 5300 мал хамрагдсан.	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр, ААН-ийн хөрөнгө	Хамрагдсан малын тоогоор.	66000 мал	68000 мал	70000 мал	72000 мал	МЭҮТ МЭҮН
		Лабораторийн шинжилгээний хамруулсан малын тоогоор	1000 мал	5000 мал	8000 мал	2000 мал				
		17. Мал эрүүлжүүлэх ажлын технологит цаг хугацаа, гүйцэтгэлийн үр дүнд тавих хяналтыг өндөржүүлж үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлнэ.	400 гаруй малчин өрхөд өрхийн малын эрүүл мэндийн дэвтэр хөтөлж, эмчлэн сэргийлэх ажилд хяналт тавьж байна.	УТ, орон нутгийн төсөв	“Өрхийн малын эрүүл мэндийн дэвтэр” хөтөлөгдсөн малтай өрхийн хувиар	Малтай өрхийн -60%	65%	70%	80%	МЭҮТ МЭҮН Мэргэжлийн байгуулаг ууд
8	Малын отор нүүдэл, шилжилт хөдөлгөөнийг хянан зохицуулж, эрүүл бүс нутаг байх бодлого баримтална.	18. малын отор, нүүдэл шилжилт хөдөлгөөн хийхэд заавал гарал үүслийн гэрчилгээтэй байх шаардлагыг мөрдүүлж хэвшүүлнэ.	6120 толгой амьд малд эрүүл мэндийн үзлэг хийж гарал үүслийг тодорхойлон гэрчилгээ олгосон.		Гарал үүслийн гэрчилгээ тэй малын тоогоор	Хяналт сайжирснаар эрүүл бүс нутгаар баталгаажих нөхцөл бүрдэнэ.				МЭҮТ МЭҮН ЦГ

9	Мал эмнэлэг үржлийн нэгжүүдээс малчдад үзүүлэх үйлчилгээний хүртээмж чанарыг сайжруулна.	19. Мал эмнэлгийн үржлийн нэгжүүдийг стандартын шаардлага хангуулж ажиллана.	Мал эмнэлгийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа 3 мал эмнэлэг стандартын шаардлагыг бүрэн хангаж байна.	МЭҮН-ийн хөрөнгө ,төсөл хөтөлбөр	“Мал эмнэлэг, үржлийн үйлчилгээний нэгжийн MNS 5368-1,2,3:2011 стандартын шаардлага хангасан үзүүлэлтээр	МЭҮН-ийн стандартын 3-р зэргийг бүрэн хангана.			ЗДТГ МЭҮТ МЭҮН
		20. Мал эмнэлэг, үржлийн нэгжүүдийг төсөл, хөтөлбөрт хамруулах замаар материаллаг бааз, санхүүгийн чадам-жийг нь нэмэгдүүлнэ.	Монгол ханд МЭҮНэгж 2012 онд Мал эмнэлгийн чадавхийг дэмжих төсөлд хамрагдсан.	төсөл хөтөлбөр	Төсөл, хөтөлбөрт хамрагдсан байдлаар	МЭ-үүдийн үйлчилгээний чадавхи сайжирч, хүртээмж нэмэгдэнэ.			ЗДТГ МЭҮН Төсөл, хөтөлбөр
		21. Ё äü í ŷ ÷ í äð ñ залуу халааг бэлтгэж, ажлын байраар ханган ì үдäýæëëéí ñòäâäëðанд ðàì ðòòëæ, мэдлэг ур чадварыг дээшлүүлнэ.	Малын эмчийн мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд 6 удаа, лицензийн сунгах сургалтанд-2 удаа дадлагажуулах, танилцах аялалд-1 удаа хамрагдсан.	УТ, ОНТ, төсөл хөтөлбөр	Малын эмч нарыг давтан сургалтанд хамруулсан хүний тоогоор	Мэргэжилтэй боловсон хүчний хангалт нэмэгдэнэ.			ЗДТГ МЭҮТ МЭҮН МЭ-ийн холбоо Төсөл
10	“Нүүдлийн мал эмнэлэг” төсөл хэрэгжүүлнэ.	22. Мал эмнэлэг, үржлийн ажил үйлчилгээг малчны хотонд үзүүлэх стандарт хангасан “Нүүдлийн мал эмнэлэг” байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.		Төсөл хөтөлбөр ААН, иргэдийн оролцоо	Стандартын шаардлага хангасан нүүдлийн мал эмнэлгийн тоо	1	1	1	ЗДТГ МЭҮН Төсөл
11	Гоц халдварт өвчний үеийн бэлэн байдлыг сум, багийн түвшинд хангана.	23. Малын гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэрэмжлүүлэх, тэмцэх арга хэмжээний бэлэн байдлыг өндөржүүлнэ.	Гамшгийн нэгдсэн төлөвлөгөөтэй	УТ, төсөл, хөтөлбөр, ХХО	Сургалт сурталчилгаанд хамрагдсан иргэдийн тоогоор	Болзошгүй эрдлээс хамгаалах нөхцөл бүрдэнэ.			ЗДТГ МЭҮТ МЭҮН, Төсөл
		24. МЭҮН-дэд халдвар хамгааллын хувцас, ариутгалын бодисын хангалттай нөөц бүрдүүлнэ.	МЭҮТасаг-автомашин-1, ариутгалын бодис-18л, мотопомп-1, автомакс-1, дээжийн хөргүүр, дээж хүргэх зориулалтын сав, бюкс, 1 тн ус нөөцлөх сав, 1 удаагийн халдвар	УТ, төсөл, хөтөлбөр, ХХО	нөөцийн бүрдүүлэлтээр	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа сайжирч, нөөц бүрдсэн байна.			ЗДТГ МЭҮТ, МЭҮН Төсөл

			хамгааллын хувцас 10 ш дулаан хувцас-1, усны гутал-1 зэрэг нөөцтэй.							
12	Малчин малчдын бүлэг, хоршоог нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлж, эрчимжсэн МАА-н бодлогыг хэрэгжүүлж ажиллана.	25. Малчин малчдын бүлэг, хоршоог нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд дэмжиж СХС-аас зээл олгоно.		СХС	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	1	1	1	1	Засаг дарга Санхүүгийн алба МЭҮТ

Газар тариалангийн чиглэлээр: Газар тариалан хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд нь бодлогоор дэмжин, шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэн технологийн дагуу хөрс боловсруулж, тариалалт хийх, ШУ-ны ололт тэргүүн туршлага, шинэ бүтээл оновчтой саналыг нэвтрүүлж, хөдөлмөрийн бүтээмж нэмэгдүүлсэн хадгалалт, борлуулалтын нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэхэд нь бодлогоор дэмжин ажиллана.

13	“АТРЫН-III аян”-ыг үргэлжлүүлэн “Аймгийн газар тариалангийн талаар баримтлах бодлого”-ыг хэрэгжүүлнэ.	26. Тариалангийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуйн бүс нутгийг тогтооно.	Тариалангийн зориулалт бүхий 8108 га-г эзэмшиж байгаагаас дундажаар 3350 га-д тариалалт хийж, 1750 га-д уринш боловсруулж, нийт 5100 га-г ашигласан.	Иргэн ААН-ийн хөрөнгөөр	талбайн ашиглалтаар.	4200га	5000	5400 га	6000	ЗДТГ, МЭҮТ Иргэн ААН
14	“Үр” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	27. Буудай, төмсний га-гийн ургацыг нэмэгдүүлж, зоорины хүчин чадлын дээшлүүлнэ.	Буудай 1 га-гаас: Сүүлийн 4 жилийн дундаж 4641гад тариалалт хийж га-с дундажаар 10,1цн ургац хураан авсан Сүүлийн 4 жилийн дундаж төмс 2998 га-д	Иргэн ААН-ийн хөрөнгөөр	Тарьсан талбай га-гийн ургац	11,5цн	12,0цн	13,5 цн	15,0 цн	ХХААГ ЗДТГ Иргэн ААН
					Тарьсан талбай, га-гийн ургац	820га 133 цн	880га 135 цн	900га 145 цн	950га 155 цн	Иргэн ААН-үүд

			тариалж, га-гаа нийт тн ургац авсан.							Төсөл хөтөлбөр
15	Малын тэжээлийн тариалалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор тэжээлийн ургамалын нэг наст болон олон наст тариална.	28. “Сумын тэжээл бэлтгэл, үйлдвэрлэлийн дэд хөтөлбөр”-ийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.			Хөтөлбөрийн хэрэгжилтээр	Дэд хөтөлбөрийн тухайн жилийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг ханган ажиллана.				ЗДТГ МЭҮН Иргэн ААН
		29. Хадлан, тэжээл бэлтгэх ажлыг бүх нийтийн аян болгон өрнүүлж, малд шаардлагатай өвс тэжээлийн аюулгүйн нөөц бүрдүүлнэ.	320 га хадлангийн талбайг нэмж олгосон.жилд төлөвлөгөөт өвсөө бэлтгэсэн.		Төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр	100%	100%	100%	100%	ЗДТГ Иргэн ААН
16	“Уринш, бордоо, ургамал хамгаалал” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	30. Тариалалтад шаардлагатай үр, тариалж байгаа талбайд чанарын хянан баталгааг хуулийн хугацаанд хийлгэж, хөрсний үржил шимийг ахиулсан хураан авсан ургац нь ахиу, чанарын үзүүлэлт нь стандартаас дээш байгаа аж ахуйн нэгж иргэдийг дэмжинэ.			Агрохимийн шинжилгээнд хамрагдсан ААН, иргэний тоо, хувиар	Нийт талбайн-15%	30%	50%	60%	ЗДТГ Мэргэжлийн байгууллага төсөл
		31.Хөрс боловсруулах тэг элдэншүүлгийн технологийг үе шаттай нэвтрүүлэх, таримлын сэлгээний ээлжийн тоог нэмэгдүүлэх, цулгуй уриншийн хэмжээг бууруулах зэргээр хөрсийг салхи, усны элэгдэл, эвдрэлээс хамгаална.	Химийн уриншийг 3 ААН нэвтрүүлсэн. 2016 онд 750 га д уринш боловсруулсан.		Боловсруулсан уриншийн хэмжээ /га	Аймгийн Засаг даргатай байгуулсан бүтээгдэхүүн нийлүүлэх гэрээг хэрэгжүүлж ажилласан байна.				ААН иргэн төсөл
				Иргэн ААН	Ургамал хамгааллын бодисын хэмжээ /литр/	Зохистой хэрэглээ, дадал эзэмшинэ.				Иргэн ААН Мэргэжлийн байгууллага
17	Газар тариангийн үйлдвэрлэлийн “Техник, технологи, боловсон	32. Хөрсний бүтэц, үржил шимд сөрөг нөлөөгүй уламжлалт болон дэвшилтэт технологид суурилсан техникийн шинэчлэл хийнэ.	Бага оврын трактор, дагалдах хэрэгслэлийн хамт 135 ш авсан.	Өөрийн хөрөнгөөр	Шинэчлэгдсэн техникийн тоо	2	2	2	2	ЗДТГ Төсөл хөтөлбөр Иргэн ААН

	хүчний хангалт” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ	33. Аж ахуй нэгж, иргэдэд шаардагдах механикжуулагч, засварчин, ногоочин зэрэг ажилчдын захиалгыг авч, мэргэжил эзэмшүүлэх болон мэргэшүүлэх, агрономч, инженер, менежментийн удирдлагаар боловсон хүчин бэлтгэх, хангах ажлыг зохион байгуулж сургалтанд хамруулна.	16-н сургалтанд давхардсан тоогоор 810 хүн хамрагдсан	УТ, ОНТ, ОУБ-ын төсөл, хөтөлбөр, ТББ	Сургалтанд хамрагдсан хүний тоо	Мэргэжилтэй боловсон хүчний хангалт нэмэгдсэн байна.				ЗДТГ, МЭҮТ Иргэн ААН
18	“Хүнсний ногоо” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийн хэмжээг дахин нэмэгдүүлнэ.	34. Хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ./цагаа будаа. эрдэнэ шиш булцуут цэцэг/	200 га-д тариалж, 2080 тн ургац хураан авсан	УТ, ОНТ	Хүнсний ногоо тарих талбай, ургац	250га	280 га	320 га	400 га	ЗДТГ МЭҮТ ААН, иргэд
		35. Өвөл зуны хүлэмжийн тоог нэмэгдүүлнэ.	Хүлэмж 5200 мкв.талбай	УТ ОНТ	Талбайн хэмжээ	120мкв	150 мкв	240 мкв	300мкв	ЗДТГ, МЭҮТ Иргэн ААН
	36. Төв суурин газарт өрхийн тариалан эрхлэлтийг нэмэгдүүлж, өөрийн хашаандаа ногоо тариалах, хүлэмж байгуулах нэг маягийн зураг стандарт гаргаж, бодлогоор дэмжинэ.	Өрхийн тариаланг 100 гаруй өрх эрхлэж байна.	ОНТ	Тарьсан талбай хураасан ургацын хэмжээгээр	Өрхийн тариалан эрхлэлт нэмэгдэнэ.				МЭҮТ ААН, иргэд	
19	Иргэд ААН-ийг стандартын дагуу хүнсний ногоо хадгалах зорв барих, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааг хангах сургалтанд бүрэн хамруулна.	37.Газар тариалангийн бүтээгдэхүүнийг стандартын дагуу хадгалах зоройг ашиглан хүн амыг жилийн аль ч улиралд чанартай төмс, хүнсний ногоогоор хангана.	656 зорь 13252 тн-ын багтаамжтай	Төсөл Өөрийн хөрөнгөөр	Хүнсний хангамжаар./	100тн	150тн	150тн	150 тн	ЗДТГ ХААОУН Т
		38. Агропаркын үйл ажиллагаа, ашиглалтыг сайжруулна.	Ашиглагдаж буйгаа хүлэмжийн талбай 120м.кв, Бага оврын трактор 1 ширхэг Ашиглагдаж байгаа -1 зорь		Ашиглалтын хувиар	100%	100%	100%	100%	Агропарк МЭҮТ
		39. Усалтын системийн ашиглалтыг сайжруулж, усалгааны дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, ногоон зурвас бий болгоно.	420 га-д усалгаатай тариалан эрхэлсэн.	УТ, ОНТ хөтөлбөр төсөл	Усалгаатай тариалангийн талбай /га / Тарьсан модны тоогоор	420га	530га	590га	650 га	ЗДТГ МЭҮТ ААН, иргэд
						1800ш	1000	1000	1000	

20	Жимс жимсгэний нэр төрөл, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.	34. Орон нутагт тохирсон сортыг сонгон тариалалтыг нэмэгдүүлнэ.	Жимс, жимсгэнэ 24 га-д таригдсан.		Талбай, ургацын хэмжээ	нэр төрөл олширч,экологийн цэвэр бүтээгдэхүүний хэмжээ нэмэгдэнэ.	Иргэн ААН ЗДТГ
21	ХАА-н үйлдвэрлэлд шинжлэх ухааны ололт тэргүүн туршлагыг нэвтрүүлж, үйлдвэрлэлийн үр ашиг бүтээмжийг дээшлүүлнэ.	41. Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийн хөдөлмөрийг хөнгөвчлөх, нэгжээс авах ургацыг нэмэгдүүлэх талаар, шинжлэх ухааны байгууллагуудтай хамтран холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу гэрээ захиалгын үндсэн дээр зохион байгуулна.	ХААИС,УХЭШХ, Жайка, Жиркас Монгол төмс, МХШТФХолбоо нартай хамтран ажиллана	Төсөл хөтөлбөр	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Шинжлэх ухаанжсан ХАА үйлдвэрлэл хөгжинө.	ЗДТГ МЭҮТ Мэргэжлийн байгууллага, төсөл хөтөлбөр
		42. Суманд мэргэжлийн боловсон хүчний бүлгийг сайн дурын үндсэн дээр байгуулж, иргэдэд мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч, туслалцаа дэмжлэгээр хангаж ажиллана.		-	Хамтран ажилласан иргэдийн тоогоор	Сайн дурын бүлэгтэй болж газар тариаланг технологийн дагуу эрхлэдэг болно.	ЗДТГ МЭҮТ Мэргэжлийн боловсон хүчин
22	Га-аас авах ургацын нэмэгдүүлэх зорилгоор хөрс боловсруулах, бордох ажлыг технологийн дагуу хийж,гүйцэтгэх талаар мэргэжлийн болон олон улсын байгуулагатай хамтран ажиллана.	43. Өөрийн орны болон олон улсын хэмжээнд хөдөө аж ахуйн салбарт нэвтэрч үр ашгаа өгч буй шинэ дэвшилтэт технологи, тэргүүн туршлага, ажлын тэргүүний арга барилыг судалж нэвтрүүлэх, нийтэд сурталчилах хөдөлгөөн өрнүүлнэ.	Японы шинэ технологит зоорийг барьж байгуулсан.	төсөл	Шинэ техник технологи нэвтэрснээр.	Тодорхой нэрийн дэвшилтэт технологи, тэргүүн туршлагыг судалж, нэвтрүүлж, сурталчилсан байна.	ЗДТГ МЭҮТ Төсөл хөтөлбөр
23	Хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллагсдын хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлж, ажиллах хүчний хангамжийг сайжруулна.	44. улс аймаг, сумын аваргуудын болзлыг хангасан иргэн ААН ийн хөдөлмөр бүтээлийг үнэлж, ажлын амжилт арга барилыг нь сурталчлах ажлыг өрнүүлнэ.	Улсын тэргүүний тариаланч 8 аймгийн тэргүүний тариаланч 10 төрөн гарсан.		Болзол хангасан хамт олон иргэний тоогоор	Ажиллагсдын ажлын амжилт бодитоор үнэлэгдсэн байна.	ЗДТГ МЭҮТ БЗД нар,

24	“Эрүүл хүнс-Эрүүл монгол хүн” үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	45. “Эрүүл хүнс- Эрүүл монгол хүн” дэд хөтөлбөрийг боловсруулж, батлуулж хэрэгжүүлнэ.		УТ ОНТ	Дэд хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлтээр	Дэд хөтөлбөртэй болно.	ЗДТГ МЭҮТ НЭМТ БЗД нар
		46. Бэлчээрийн малын мах, сүү цагаан идээний давуу чанарыг тайлбарлан таниулж уламжлалт аргаар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж сурталчилна.		Өөрийн хөрөнгөөр	Бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл нэмэгдсэнээр	Өрхийн орлого нэмэгдэнэ.	ЗДТГ Иргэн ААН
		47. Хүн амын хоол, хүнсний талаарх мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлнэ.	150 иргэнд сургалт хийж, мэдлэгийг нэмэгдүүлсэн.		Хамрагдсан хүний тоо	Хүн амын хүнсний талаархи мэдлэг дээшилнэ.	ЗДТГ МЭҮТ Иргэн ААН
		48. Хүнсний түүхий эдийг бэлтгэх, боловсруулах, хадгалах, тээвэрлэх, борлуулах бүх дамжлагад хөдөө аж ахуй, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн зохистой дадал нэвтрүүлж эрүүл ахуйн баталгааг хангана.	-	УТ ОНТ	Зохистой дадал нэвтрүүлсэн. байдлаар	ХАА-н үйлдвэрлэлд эрүүл ахуйн зохистой дадал хэрэгжинэ.	ЗДТГ МЭҮТ
		49. Мал аж ахуй, газар тариалангийн гаралтай бүтээгдэхүүнд тавих хяналтыг тогтмолжуулж, баталгаажуулсан бүтээгдэхүүн зах зээлд нийлүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.	Мах махан бүтээгдэхүүн 78,5 тн, сүү сүүн бүтээгдэхүүн 55,6 тн арьс шир 40833 ноос 35,3тн-д мал эмнэлэг, ариун цэврийн үзлэг шинжилгээ хийж, баталгаажуулсан.	МЭҮН хөрөнгөөр	бүтээгдэхүүний хэмжээгээр	Зах зээлд нийлүүлэх ХАА-н гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүнийн хэмжээ нэмэгдэж, түүнд тавих хяналт сайжирна.	Засаг дарга МЭҮТийн дарга, БЗД Хэсгийн төлөөлөгч МЭҮН
25	“Мах, сүүний” анхдугаар аяныг эхлүүлнэ.	50. Сүүний нөөцийг бүрэн ашиглаж, үйлдвэрлэлийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	60,8 сая литр сүү бэлтгэн нийлүүлсэн.		Үйлдвэрлэсэн сүүний хэмжээ	Нэгжээс авах ашиг шим нэмэгдэнэ.	Иргэн ААН МЭҮТ
		51. Сүү төвлөрүүлэх хөргөлтийн цэг байгуулна.	Сүүний хүлээн авах 5 цэг ажиллаж байна.	Өөрийн хөрөнгөөр	Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэсэн хэмжээ	Жишиг хөргөлтийн цэгтэй болно.	ЗДТГ Сүү ХК

Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний чиглэлээр

26	Орон нутгийн нөөц боломжид тулгуурласан, байгаль орчинд ээлтэй боловсруулах чиглэлийн үйлдвэрлэлийг дэмжсэн “ЖДҮ-27” төслийг хэрэгжүүлнэ.	52.Сумын хэрэгцээнд тохирсон орчин үеийн дэвшилтэт технологи бүхий бага дунд оврын “Жишиг загварын үйлдвэр” байгуулна.	- -	- УТ,төсөл хөтөлбөр, өөрийн	Байгуулагдсан үйлдвэрийн тоогоор	Шууд борлуулах цэг байгуулна.	Сүү хөргөлт ийн цэг	хурганы арьс элдэх үйлдвэр	ЗДТГ ААН төсөл
		53. 5-аас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхэлж, байнгын ажлын байр тогтвортой хадгалсан хөнгөн, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжинэ.	-	АХС, ЖДҮДС, СХС,	Дэмжлэг үзүүлсэн бизнес эрхлэгчдийн тоогоор	ЖДҮ-лэл хөгжиж, ажлын байр нэмэгдэнэ.	ЗДТГ МЭҮТ		
27	Баялаг бүтээгч нарын чанартай бүтээгдэхүүний г зах зээлд нийлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	54 “Нэг баг - Нэг бүтээгдэхүүн” арга хэмжээг зохион байгуулан өөрийн гэсэн нэрийн бүтээгдэхүүнтэй болгоход дэмжиж ажиллана.	“Нэг баг -Нэг бүтээг-дэхүүн” үзэсгэлэн худалдаа зохион байгуулж шилдэг бүтээгдэхүүн шалга-руулсан.	ОНТ	Зохион байгуулах үзэсгэлэн худалдаанд оролцсон иргэдийн тоогоор	Баялаг бүтээгч нар бренд бүтээгдэхүүнтэй болно.			ЗДТГ Иргэн ААН
		55. Сogтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх журмыг шинэчлэн боловсруулж аттестатчлах ажлыг зохион байгуулж, цэгийн тоог бууруулан, журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллана.	Нийт цэг 24 Үйлчлэх цэг Сар бүрийн 1-нд зарахыг хориглосон.	ОНТ	Тусгай зөвшөөрөлтэй цэгийн тооны буурсан үзүүлэлтээр	Архи согтууруулах ундаагаар үйлчилдэг цэг салбарын тоо цөөрч, хяналт сайжирна.	ХОХБХ СХЗХ Засаг дарга		
28	Стандартчилал хэмжил зүйн талаархи хууль тогтоомж, “Үндэсний чанарын хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлнэ.	56. Худалдаа нийтийн хоол, амралт аялал жуулчлалын газруудын бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.	24 бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд Тохирлын гэрчилгээ олгосон.		Тохирлын гэрчилгээ олгосон тоогоор	Тохирлын үнэлгээнд хамрагдаж стандартын шаардлага хангасан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний тоо нэмэгдэнэ			СХЗХ ЗДТГ Үйлчилгэ эний байгуула гууд
		57.ашиглагдаж байгаа бүх хэмжих хэрэгслийг баталгаажуулалтанд хамруулна.	Жилд 31 ширхэг хэмжих хэрэгсэл баталгаажуулалтанд хамрагдсан		Баталгаажуулсан хэмжих хэрэгслийн тоогоор	Хэмжлийн нэгдмэл байдал хангагдана.	СХЗХ ЗДТГ Үйлчилгэ эний байгуулаг а		

ГУРАВ. ДЭД БҮТЭЦ, ТӨВ СУУРИНГИЙН ХӨГЖЛИЙГ ХАНГАХ БОДЛОГО

Тэргүүлэх зорилт: Хот байгуулалтын төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, гудамж талбайн тохижилт, инженерийн дэд бүтцийг барьж байгуулан иргэдийн ая тухтай амьдрах тохилог орчныг бүрдүүлнэ.

\\16 зорилт, 28 хэрэгжүүлэх арга хэмжээ\\

№	Зорилт	Хэрэгжүүлэх Арга Хэмжээ	Суурь түвшин	Шаардагд ах хөрөнгийн хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хүрэх түвшин, үр дүн				Хэрэгжүүлэх байгууллага, ая тухтай амьдрах тохилог орчныг бүрдүүлнэ.
						2017 он	2018 он	2019 он	2020 он	
1	Сумын төв, суурин газруудыг хөгжлийн ерөнхий дөргөсөн арга дагуу хотжилт, тохижилтын зураглалыг гарган хөгжүүлж, иргэдийн ая тухтай амьдрах орчин нөхцлийг бүрдүүлнэ	1. Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөө боловсруулан мөрдөж ажиллана.	Ной үг дөргөсөн арга хэмжээ болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөө боловсруулан мөрдөж ажиллана.	1 үг	Оёсөгчилсэн төлөвлөгөө боловсруулна	Иргэдийн ая тухтай амьдрах орчин нөхцөл бүрдсэн байна.				Сайн ая тухтай амьдрах тохилог орчныг бүрдүүлнэ.
2	ОУ-ын зам дагуу Худалдааны төв барьж сумын иргэд ААН, бүлэг, хоршоо, нөхөрлөлийн үйлдвэрлэж байгаа бүтээгдэхүүнийг худалдаална.	2. Үрчин үеийн стандарт, шаардлагад нийцсэн худалдаа үйлчилгээний төвлөрсөн “Ая тухтай амьдрах тохилог орчин” байгуулах асуудлыг хөрөнгө оруулагчтай хамтран шийдвэрлэнэ.	Бий өргөсөн арга хэмжээ болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөө боловсруулан мөрдөж ажиллана.	ГДХО,ХО	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Ая тухтай амьдрах тохилог орчин бүрдсэн байна.	Ажил үргэж байнгын үйл ажиллагаатай болсон байна.			Сайн ая тухтай амьдрах тохилог орчныг бүрдүүлнэ.
3	Сумын төв хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу бүтээн байгуулалтын ажлуудыг хийж, иргэдийн ая тухтай	3. Ахмадын өргөө барьж байгуулна.	-	УХО,ОН ХС,ХХО	- өг ая тухтай амьдрах тохилог орчин бүрдүүлнэ.	Ахмадын өргөөг барьж ашиглалтанд оруулсан байна.	Ахмадын өргөө хэвийн ажиллаж, иргэдэд үйлчилнэ.		Сайн ая тухтай амьдрах тохилог орчныг бүрдүүлнэ.	
		4. Нумын цэцэрлэгт хүрээлэн ногоон байгууламж, гудамж,	Ногоон байгууламж	УХО,ХХО	Тохижуулсан гудамж зам талбай	2.5%	2.5%	2.5%	2.5%	Сайн ая тухтай амьдрах тохилог орчныг бүрдүүлнэ.

	амьдрах нөхцлийг хангана.	зам талбай тохижуулах ажлыг үргэлжлүүлэн хийж гүйцэтгэнэ.	йн хэмжээ 1.5 га		ногоон байгуулаж талбайн хэмжээгээр /10%/					ᠴᠠᠣᠠᠴᠣᠳᠤ ᠶᠢ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ,
		5. Өвөл, зуны аялал жуулчлалын ресорт, цанын бааз байгуулах асуудлыг судлан ажлыг эхлүүлнэ	-	ГДХО,ХХО	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Зураг төсөл боловсруулна.	Хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.	Ажлыг эхлүүлнэ	-	ᠴᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ,
		6. ᠬᠡᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	-	ᠶᠢᠰᠤ, ХХО	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ	ᠴᠣᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	-	ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.
4	Багуудад үер уснаас хамгаалах усны суваг, гарц гаргах зэрэг аюулгүй байдлыг хангах ажлыг мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтарч шийдвэрлэнэ.	7. Багуудад үер уснаас хамгаалах усны суваг, гарц хийнэ.	-	ОНХС, СХС, ХХО	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ	Зураг төсөл боловсруулна.	Үер уснаас хамгаалах усны суваг, гарц хийгдсэн байна.		ᠴᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ, ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	
		8. - ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	ᠶᠢᠰᠤ, ХХО	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ	ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.		
5	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, залуучууд хөгжлийн төвийг байгуулж, тэдэнд үзүүлэх боловсрол, эрүүл мэндийн болон бусад үйлчилгээг өргөжүүлж, дэд бүтцийг сайжруулна.	9.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, залуучууд хөгжлийн төвийг байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.	ЕББДС, ЭМТ, Соёлын төв зэрэг байгууллагууд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчлэх зам, гарцтай болсон.	ОНХС, СХС, ХХО	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ	ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	- ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.	ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ, ᠶᠢᠳᠠᠶ᠋ᠠᠭᠡᠢ ᠶᠢᠰᠤ.

6	Хүүхэд, залуучуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх 400-н хүний багтаамжтай спорт заал, сургалтын танхим бүхий хүүхэд залуучуудын хөгжлийн цогцолбор байгуулж ашиглалтанд оруулна.	10.Нпорт сургалтын бүхий залуучуудын хөгжлийн цогцолбор байгуулна.	2014 онд ОНХС-ийн санхүүжилтээр р Сi ,ë ñi î ððû í òî äöî éáî ðû í çóðàà ð° ñèè éг 26.316.0 мянган төгрөгөөр ðèè сэн.	УХО,ОНХС,ХХО	Спорт сààè, танхимтай болсон байна.	Õ° ð° í àèéí àñóóäèù ã ø èé ääýðèýí ý	Батлагдсан ээлж дарааллын дагуу ажлуудыг гүйцэтгэсэн байна.			Çàñàã äàðàà, ÇÄÒÀçàð	
7	Хүн амын өсөлт, орон сууны хэрэгцээтэй уялдуулан ñòî ù н орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.	11. Иргэдийн хүч хөрөнгө, санаачилгыг өрнүүлэн “Амины орон сууц” төсөл хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.	-	СХС,ХХО	Шинээр ашиглалтанд орсон амины орон сууцны тоогоор	Хөтөлбөрийг боловсруулж зóðàà ð° ñ° è ðèè гдсэн байна.	10 айл	10 айл	10 айл	Зàñàã äàðàà, ÇÄÎ ðèè ã÷	
8	Сумын төвийн айл өрх, иргэн, ААН-тэй хамтран сумын төвийн барилга байгууламжийн өнгө зүсийг бүрэн шинэчилэх.	12. Ñòî ù í ð° àèéí 24, 36 àèèùí î ðîí ñóóò, айл өрхийн барилга байгууламжийг сàñààððèàò àæèù ã ýýèæ äàðààðàé õýðýãæ, èí ý.	2015 î í ä èðãýàèéí î ðî èöî î ðî éãî î ð çàñààððèàñàì .	ÕÕÎ	- èè àæèèèäàààí ù õýðýãæèèèòýý ð	Õ° ð° í àèéí àñóóäèù ã ø èé ääýðèýí ý.	Çàñààððèà ò àæèù ã ãç èöýðèýí ý.	Барилга байгууламжийг сàñààððèàх ажлыг үе шаттай хийсэн байна.			Çàñàã äàðàà, ÇÄÎ ðèè ã÷, àèè ° ðò, ААН
9	Õ° ñ° àò áàè äóèèèäàòóáù í áàðèèèäà, áàè äóèèèäò æóóáù ã çàñààððèàò, тохижуулах àæèù ã үе шаттай зохион байгуулна.	13. Õ° ñ° àò áàè äóèèèäàòóáù í áàðèèèäà, áàè äóèèèäò æóóáù ã ° ðã° ðã° ò, çàñààððèàò àæèòóóáù ã ýýèæ äàðààðàé çî ðèè í áàè äóèèè ä.	ÀÄÑòðàòóóè, Öýöýðèýã, Ñî , èùí í ð° àèéí èò çàñààð ðèè ääñýí .	ÕÕÎ , Î Î ÕÎ	- èè àæèèèäàààí ù õýðýãæèèèòýý ð	Çóðàà ð° ñ° è ðèè ý.	Хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.	Àæèù ã õýðýãæ, èí ý.			Çàñàã äàðàà, ÇÄÎ ðèè ã÷

10	Газрын талаар баримтлах нэгдсэн бодлогыг боловсронгуй болгож, нэн тэргүүнд өөрийн нөхцөл иргэд, байгууллагад газрыг нь өмчлүүлэх, эзэмшүүлэх бодлого баримтлана.	14. Өндөр зохилт газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөг өөрчилж, өндөр зохилт боловсруулж, батлуулан, мөрдөж ажиллана	Өөрчилж, өндөр зохилт газрыг зохион байгуулна. Энэ нь нийт иргэдийн 47.7% нь газраа өмчилсөн.	-	Өөрчилж, өндөр зохилт газрыг зохион байгуулна. Энэ нь нийт иргэдийн 47.7% нь газраа өмчилсөн.	Сумын иргэд өөрийн өмчлөл, эзэмшлийн газартай болсон байна.				Үндсэн зардал, ӨӨ, Газрын даамал	
		15. Иргэн бүрт өмчлүүлэх шаардлагатай газрын хэмжээг тодорхойлж, байршил тогтоон төлөвлөлт хийж газар өмчлөлийг хуулийн хүрээнд зохион байгуулна.	2016 оны 3 улирлын байдлаар 2434 иргэнд 375.4 га газрыг өмчлүүлээд байна. Энэ нь нийт иргэдийн 47.7% нь газраа өмчилсөн.	-	Газар өмчилсэн иргэдийн тоо	нийт иргэдийн 55 %-д	нийт иргэдийн 75 %-д.	нийт иргэдийн 90 %-с дээш	Нийт иргэд газраа өмчилсөн байна.	ӨӨ, Зардал, өмчлөлт хийж газар өмчлөлийг хуулийн хүрээнд зохион байгуулна.	
		16. Газрын кадастрын бүртгэлийг боловсронгуй болгож газар өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагчдад ногдуулах татвар, төлбөр ногдуулалтыг бодитой болгоно.	Ланд менежер програм хангамжинд нэвтрэн ашиглагчдад ногдуулах татвар, төлбөр ногдуулалтыг бодитой болгоно.	-	Ланд менежер програм хангамжийг нэвтрүүлсэн байна.	Тоон хувийн хэрэг үүссэн байна.				Үйл ажиллагаа жигдэрсэн байна.	Татвар, төлбөр ногдуулалтыг бодитой болгоно.
		17. Нумын хилийн цэсийн маргаантай асуудлыг хянаж үзэн, холбогдох газарт уламжилж, шийдвэрлүүлнэ.	Асуудлыг хянаж үзэн, холбогдох газарт уламжилж, шийдвэрлүүлнэ.	-	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Нумын хилийн цэсийн маргаантай асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэсэн байна.				Үндсэн зардал, өмчлөлт хийж газар өмчлөлийг хуулийн хүрээнд зохион байгуулна.	

			<p>ýé àæèú í õýñýá àæèëèàñáí .</p>									
11	<p>Í èéðèéí àæ àðóéí ðàèààð ñóí ààñ áàðèì ðèàð áí æéí àú á ñóí ú í ð° àèéí ò° àæèèéí àð° í ðèé ð° è° àè° á° ðýé óýèäóóèái áí èí àñðóóèæ õýðýáæ¿¿èí ý.</p>	<p>18. Ñóí ú í ð° àèéí àèé ° ðð¿¿àèéá ð° àè° ðñ° í ðàèààèòú í ñèñòàì á õí èáí ð àæèú á ¿ðáýèæè¿¿èýí ðèéí ý.</p>	<p>Ñóí ú í ð° àèéí ð° ñ° àð áàèáóóèèàáóó ä, àæ àðóéí í ýáæ¿¿á í ýääñýí ðàèààèòàí á õí èáí ááñí í .</p>	<p>Í Í ÕÍ , ÕÕÍ</p>	<p>Ò° àè° ðñ° í ðàèààèòú í ñèñòàì á õí èáí ááñí í àéèú í òí í goop</p>	5	10	15	20	<p>Çàñàã ààðàà, ЗДОрлогч, àæèú í õýñýá,</p>		
12	<p>Сóí ú í 80 æèèèéí í èá òí ðèí èäóóèái ðомоохон бүтээн байгуулалттай уялдуулан, àýèàè æóóè÷èàèú í òí àóí èáí ð, шинэ суурьшлийн бүсүүдийн хэсэгчилсэн төлөвлөгөөг хийж, суурь дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлнэ.</p>	<p>19. Сумын суурин газруудын шинээр суурьшсан айл өрхүүдийг цахилгаан эрчим хүчний эх үүсвэрээр хангана.</p>	<p>Зам дагуу шинээр суурьшсан айл өрх 1260</p>	<p>Í Í ÕÍ , ÕÕÍ</p>	<p>Үйл ажиллагаан ы хэрэгжилтээ р</p>	<p>Айл өрхүүдийг цахилгаан эрчим хүчний эх үүсвэрээр хангасан байна.</p>				<p>Çàñàã ààðàà, ЗДТГазар, ЦТСүлжээ ХХК</p>		
		<p>20. ^a ã° ò ð áààèéí Áí ðòí èáí é, ¿õýð ÷óèóóðàá òàðèèääí ú õ¿÷áýèèéá í ýí ýää¿¿èýõ òðái ñòí ðì àòí ð ø èí ýýð áàðèð</p>	<p>Òàðèèääí õ¿÷áýè òààðóó.</p>	<p>Í Í ÕÍ , ÕÕÍ</p>	<p>Òàðèèääí ýð÷èì í èé õ¿÷áýè ñàéæèðñái áàéí à.</p>	<p>Õ° ð° í á èéí àñóóäèú á ø èéááý ðèýí ý.</p>	<p>Òðái ñòí ðì àòí ðтай болсон байна.</p>	-	-	-	-	<p>Çàñàã ààðàà, ЗДТГазар,ЦТ Сүлжээ ХХК</p>
		<p>21. Ñóí ú í ðàðóó òó÷èèòòàè áàòí çàì ú í áàáóó áýðýè¿¿èýá ðààèé á.</p>	<p>10 ø áýðýè¿¿èýá ðàáñíáí .</p>	<p>АХО, Í Í ÕÍ , Ó ÕÍ , ÕÕÍ</p>	<p>2 èì /40ш áýðýè¿¿èýá /</p>	10ш	10ш	10ш	10ш	<p>Çàñàã ààðàà, Çàñàã ààðàú í í ðèí á÷</p>		
13	<p>Зайлшгүй засах шаардлагатай замуудыг засварлан сайжруулна.</p>	<p>22. Ñóí ú í ð° àèéí çàì ààñ Áí ðòí èáí é (òóó÷í ààð 400-í òáðì èéí çàì) õýñýàð ñàéæðóóèñái ðàéðáái çàì ðààèé á.</p>	-	<p>ÓÕÍ , Í Í ÕÍ , ÕÕÍ</p>	<p>- èè àæèèèääí ú õýðýáæèèòýý ð</p>	<p>Çóðàá ð° ñ° è ðèéæ, ò° ð° í á° ø èéááýð è¿¿èí ý</p>	<p>Ñàéæðóóèñ ái çàì ðááýж эхэлсэн байна.</p>	<p>Сайжруулсан замтай болсон байна.</p>		<p>Çàñàã ààðàà, Çàñàã ààðàú í í ðèí á÷</p>		

	<p>болгох ажлыг зохион байгуулна.</p>	<p>28. Гэр хорооллын айл өрхүүдийг илүү өргөсөн хашаандаа тохилог амьдрах "Абайг төслийг иргэдийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>Абайг төслөө өргөсөн хашаандаа тохилог амьдрах илүү өргөсөн хашаатай айл өрх Өгөөмөр, Мандал багт 87, Бичигт багт 43 байна.</p>	<p>ОНХО, СХС, ХХ О</p>	<p>"Абайг" төсөл хэрэгжсэн айл өрхийн тоогоор</p>	<p>30 айл</p>	<p>50 айл</p>	<p>80 айл</p>	<p>100 айл</p>	<p>Санаа аадаа, СAI өг аа, ааа ө</p>
--	---------------------------------------	---	--	------------------------	---	---------------	---------------	---------------	----------------	--------------------------------------

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО
/2017-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр 15 зорилт, 22 хэрэгжүүлэх арга хэмжээтэй/

Тэргүүлэх зорилт: Байгаль орчны даац чадамжид суурилж хүний үйл ажиллагаанаас хамааралтай доройтлыг хязгаарлан зүй зохистой ашиглах нөхөн сэргээх, хамгаалах үйл ажиллагааг нутгийн иргэд тэдний үүсгэл санаачилгыг мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран хэрэгжүүлж, байгальд ээлтэй хандлага, зөв дадлыг төлөвшүүлж, ногоон хөгжлийг хангана.

№	ЗОРИЛТ	ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ	Суурь түвшин	Шаардаг дах хөрөнгийн хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хүрэх түвшин, үр дүн				Хариуцах эзэн
						2017 он	2018 он	2019 он	2020 он	
1	Байгальд ээлтэй хандлага, зөв дадлыг төлөвшүүлэх ажил зохион байгуулж, хог хаягдлын зохистой менежментийг хэрэгжүүлж, хүн амыг эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.	1.Хог хаягдлыг зөөж, тээвэрлэх, устгах ажлын менежментийг сайжруулан хүн амыг эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.	“Эко орчин, эрүүл амьдрал” бүлэг сар бүр сумын төвийн айл өрх, байгууллага, ААН-үүдийн хог хаягдлыг хуваарийн дагуу зөөж тээвэрлэх ажлыг хийсэн.	ОНХС,	Хуваарийн дагуу хог хаягдлыг зөөж тээвэрлэх ажил жигдэрч айл өрх, байгууллага, ААН-үүд ахуйн хог хаягдалгүй болсон дүнгээр	Хог хаягдлыг зөөж, тээвэрлэх, устгах ажлын менежмент сайжирч, хуваарийн дагуу хог хаягдлыг зөөж, тээвэрлэх, устгах ажлыг цаг тухайд нь явуулж хоггүй болсон байна.				ЗДТГ, БОХУБ, БХ-гчид, БЗД нар, Байгууллага, ААН-ийн дарга, эрхлэгчид, Эко орчин, эрүүл амьдрал бүлэг
		2.Хог хаягдлыг ангилан ялган дахивар ХХ-г худалдан авах цэг бий болгоно.		СХС, хувь хүний хөрөнгөөр	Дахивар бүтээгдэхүүнийг худалдан авах 1 цэг бий болгож ДХХ худалдан авсан хэмжээгээр /тн/	ДХХ худалдан авах цэгтэй болсон байна.	Үйл ажиллагаа жигдэрч ДХХ багассан байна.			ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар
2	Албан байгууллага, айл өрх хог хаягдлыг төрөлжүүлэн ялгах нэг загварын хогийн савтай болж хөрсний бохирдлыг бууруулж хүн амыг эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлэн “Хоггүй	3.Гэр хорооллын айл өрхийн бохирын цооног, задгай 00-ыг стандарт хангуулах ажлыг хийж айл өрх, бүр ангилан ялгах зориулалт бүхий хогийн савтай болж “Хоггүй сум” болох уриалгыг айл өрх, байгууллага, ААН-дэд хүргүүлэн ажиллана.	2013 онд байгаль хамгаалах сангаас 2 сая төгрөг зарцуулан 10 хогийн савыг ЗДТГ 1ш, ЕББДС 2ш, ЭМТ 2ш, СӨБ 1ш, Соёлын төв 1ш, 36-ын үйлчилгээний газрын гадаа 1ш, цэцэрлэгт	БХНСС, хувь хүний хөрөнгөөр	“Хоггүй сум” болох ажилд айл өрх, байгууллага, ААН-үүд оролцсон дүнгээр ба ангилан ялгах зориулалт	Нийт өрхийн 40%-д “Хоггүй сум” болох уриалгыг тараан сургалт хийж, 10%-д	Нийт өрхийн 40%-д “Хоггүй сум” болох уриалгыг тараан сургалт хийж,	Нийт өрхийн 10%-д “Хоггүй сум” болох уриалгыг тараан сургалт хийж,	Нийт өрхийн 10%-д “Хоггүй сум” болох уриалгыг тараан сургалт хийж, 20%-д	ЗДТГ, БОХУБ, БХ-гчид, БЗД нар, байгууллага, ААН-ийн дарга, эрхлэгчид, Эко эрүүл

	сум” болох уриалгыг дэвшүүлэн ажиллана.		хүрээлэнд 2ш-г тус тус байрлуулсан.		бүхий хогийн савны тоогоор	ангилян ялгах зохиулалт бүхий хогийн савтай болсон байна.	20%-д ангилян ялгах зохиулалт бүхий хогийн савтай болсон байна.	20%-д ангилян ялгах зохиулалт бүхий хогийн савтай болсон байна.	ангилян ялгах зохиулалт бүхий хогийн савтай болсон байна.	амьдрал бүлэг
3	Хогийн цэгийг шилжүүлэн байрлуулж хашаажуулна.	4.Шинэ хогийн цэг байгуулан хашаажуулж, хуучин хогийн цэгийг түрж булж, устгах арга хэмжээ авч биологийн аргаар нөхөн сэргээлт хийнэ.	9,516,500 төгрөг зарцуулан давхардсан тоогоор 52 удаа бүх нийтийн цэвэрлэгээ зохион байгуулсан.	ОНХС, БХНСС, Төсөл хөтөлбөр	Хуучин хогийн цэгийг устган шинэ хогийн цэгтэй болсон дүнгээр	Хуучин хогийн цэгийг устгаж шинэ хогийн цэгтэй болсон байна.	Шинэ хогийн цэгийн үйл ажиллагаа жигдэрч хашаажуулсан байна.		ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар	
4	Ой, түүний дагалт баялаг, байгалийн бусад нөөц баялгийн ашиглалтын нөөцийг бий болгож, зохистой ашиглах, хамгаалах нөхөн сэргээх ажлыг зохион байгуулах.	5. “Бүх нийтээр мод тарих өдөр”-өөр иргэн бүр 1ш, ААНБ бүр 5-аас доошгүй мод тарьж ургуулах, Мод үржүүлгийн газруудыг нэмэгдүүлж, айл өрхүүдийг хашаандаа мод тарих хөдөлгөөнийг өрнүүлж, ойжуулалтын цар хүрээг өргөтгөж, ойг нөхөн сэргээх ажлыг гүйцэтгэнэ.	Улсын төсвийн хөрөнгөөр 32 га, японы хөрөнгө оруулалтаар 2 га талбайд нарсан суулгац ой санд тарьсан.	Төсөл хөтөлбөр, Нөхөрлөл, ААН-үүдийн хөрөнгөөр	Иргэн бүр 1ш, ААНБ 5-аас доошгүй мод тарьсан айл өрх, Ойжуулалт хийх талбайн хэмжээ 8 га-аар	Иргэн бүр 1ш, ААНБ 5-аас доошгүй мод, 100 өрх 100 жимсний мод, 2 га-д.	Иргэн бүр 1ш, ААНБ 5-аас доошгүй мод, 100 өрх 200 жимсний мод, 2 га-д.	Иргэн бүр 1ш, ААНБ 5-аас доошгүй мод, 150 өрх 300 жимсний мод, 2 га-д.	Иргэн бүр 1ш, ААНБ 5-аас доошгүй мод, 200 өрх 400 жимсний мод, 2 га-д ойжуулалт хийнэ. Нийт 8 га	БОХУБ, БХ-гчид, БЗД нар
		6.Ой хээрийн болон объектын түймрээс урьдчилан сэргийлэх, ойн хөнөөлт шавж өвчнөөс хамгаалах тэдгээртэй тэмцэх ажилд орон нутгийн иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлж ая тухтай амьдрах эрүүл тааламжтай нөхцлийг бүрдүүлнэ.	Ой хээрийн болон объектын түймрээс урьдчилан сэргийлэх талаар жил бүр 7 морин эргүүл ажиллуулж, 10 удаа үзүүлэх сургалт, 980 иргэнд анхааруулага өгч ажиллав.	БХНС	Түймэр гаргаагүй дүнгээр	Сумын хэмжээнд морин эргүүл, идэвхитэн байгаль хамгаалагч, нөхөрлөлүүдийн идэвхи сайжирч хамтран ажилласан байна.	ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар, байгууллагын дарга, эрхлэгч			
		7. Мод бэлтгэлийн ажилд мэргэжлийн байгууллагаар талбай тусгаарлалт хийлгэж сумын Засаг даргатай гэрээ	9,650 м ³ -ийн эрхийн бичиг олгож, 42,028,8 сая төгрөгийг төсөвт төвлөрүүлэн ажиллав.	=	Бэлтгэх модны хэмжээгээр /м ³ /, орлогын	Тухайн жилийн бэлтгэх модны хэмжээгээр бэлтгүүлэн орлогыг төсөвт төвлөрүүлсэн байна.	БОХУБ, БХ-гчид,			

		байгуулан хэрэглээний болон түлшний мод олгож хяналт тавьж ажиллана.			төлөвлөгөөний биелэлтээр					
5	Усны нөөцийг хамгаалах, усны нөөцийн хуримтлалыг бий болгох, хомсдол бохирдлоос сэргийлэх хэмнэлттэй үр ашигтай хэрэглээ, хамгаалалтын цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.	8. $\text{Oñí ù í}^\circ\text{òèéã çíé çí òè òì é àø è äë àæ, òñí ù áí òè ð ä è ù ä á ó ó ð ò ó è ä ò á í ä è í ä ï á ä ä ð è í à æ è è è à æ, ì ü ü è è è è í ñ à í ä ò ì ä ò í è$ баяжуулж “Усны тухай” $\text{ò ó ó è è é í ò ü ð ü ä è è è ò è é ä}$ хангуулан хяналт тавина.	Нуур, гол бохирдлоос хамгаалах зорилгоор анхааруулах 4ш самбар байрлуулан, ус ашиглагч ААНБ-ын усыг 8 удаа шинжилгээнд хамруулан холбогдох байгууллагад хүргүүлэв.	-	Урсацыг тогтмолжуулж, бохирдлоос хамгаалагдсан усны хэмжээ нэмэгдсэн дүнгээр	Жил бүр 1 худагт ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж суурьлуулан шинжилгээнд 2 удаа хамруулсан байна.				БОХУБ, БЗД нар, БХ-гчид,
		9. Гол, горхи, булаг, шанд, рашааны ундрагын эхийг хамгаалан тохижуулах ажлыг хийх.	2 булгийг 2.700.0 төгрөгийг БХС-аас зарцуулан тохижуулах ажлыг хийв.	БХНСС, Ойн нөхөрлөл	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	1 булаг тохижуулсан байна.	1 голын эхийг хамгаалсан байна.	1 булаг тохижуулсан байна.	1 голын эхийг хамгаалсан байна.	БОХУБ, БЗД нар, БХ-гчид,
		10. Сумын хэмжээнд ашиглагдахгүй байгаа худаг усны тоо бүртгэлийн нарийвчилсан судалгааг гаргаж бүртгэлээс хасан мэдээллийн санд оруулах.	МУ-ын Усны $\text{ç í ä ü ñ è é ò ì ð í í ù}$ ажлын алба, Туул голын сав газрын захиргаа усны тоо бүртгэлийг хийн мэдээллийн санд оруулсан	Улсын төсвийн хөрөнгөөр	Усны шинэчилсэн тоо бүртгэлийг хийсэн дүнгээр	Усны тоо бүртгэлийг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулж мэдээллийн санд оруулсан байна.				БОХУБ, БЗД нар, БХ-гчид,
6	Усны урсац бүрэлдэх эх, усны сав, ойн сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүс, түүх соёлын дурсгалт, байгалийн үзэсгэлэнт нутаг орны шүтлэгтэй уул ус, ховор ан амьтан биологийн төрөл зүйлийг хамгаалах зорилгоор орон нутгийн хамгаалалтанд авах газрын судалгааг гарган тусгай хамгаалалтанд авах ажлыг зохион байгуулна.	Арангат, Баянгол, Булаг, Сүжигтийн хэсэг 13,200 га, Дал, Зурын 2500 га, Сайхан, Даваанбулаг хэсэг 6310 га, Бага сүүжийн 2500 га, Сумын төвийн 1,2 га, Бор нуур 200 га нийт 24,753,2 га газар нутгийг сумын тусгай хамгаалалтанд авсан байна.	=	Орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээ нэмэгдсэн дүнгээр	Орон нутгийн тусгай хамгаалалтанд авах газрын судлагааг гаргана.	Орон нутгийн тодорхой хэсгийг тусгай хамгаалалтанд авсан байна.			ИТХ, ЗДТГ, БОХУБ, Газрын даамал, БЗД нар, Соёлын төвийн эрхлэгч,	

	хамгаалалтанд авч байгууллага, иргэдтэй хамтран ажиллана.							
7	Цөлжилт, газрын доройтол, бохирдлыг бууруулах арга хэмжээ авч ажиллах.	12.Цөлжилттэй тэмцэх дэд хөтөлбөрийг боловсруулан батлуулж хэрэгжилтийг ханган ажиллана.	“Цөлжилттэй тэмцэх дэд хөтөлбөр”-ийн 2012-2016 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг ханган 2017-2020 оны хөтөлбөрт саналаа хүргүүлсэн.	=	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтээр	Хөтөлбөрийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулна.	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг ханган ажилласан байна	ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар, БХ-гчид,
8	Уул уурхайн салбарт баримтлах бодлогыг хуулийн дагуу хэрэгжүүлж, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн үйл ажиллагаа, нөхөн сэргээлтийн ажилд чанар стандартыг хангуулах, хууль тогтоомжийн дагуу хяналт тавин ажиллана.	13. Өбө боддбаеí ÷èæëýýð çéé àæèèàààà ýáóóèæ ááèáàà áçð àæ àðóéí í ýæèéã ãðáí ààððóí áááóó í°ò°í ãýðäýýèð ðèééäýñýí ááéí à.	2014, 2015 онд хайгуулын ажил хийсэн “Туншан – Шиадон” ХХК-ны үйл ажиллагаанд хяналт тавьж ажилласан.	=	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Нөхөн сэргээлтийг бүрэн хийлгэж хяналт тавьж ажилласан байна.		ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар, БХ-гчид ХТ-гч, цагдаа
		14.Бичил уурхайн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэнд үнэлгээ өгч шаардлагатай арга хэмжээ авна.	ШХА-тай хамтран сургалт зохион байгуулсан.	ШХА, СХС	БУЭ-дэд хяналт тавьж холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхэлсэн дүнгээр.	Бичил уурхай эрхлэгч иргэдэд хяналт тавин, БУ-н судалгааг шинэчилэн гарган ШХА-тай хамтран сургалт зохион байгуулан жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэх боломжийг ханган ажилласан байна.		ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар, БХ-гчид, ХТ-гч, цагдаа
9	Сумын ховор, нэн ховор ан амьтанг тархац нутгаар нь хамгаалах ажлыг зохион байгуулна.	15.Ан амьтан, жигүүртэн шувуудын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэн хэрэгжилтийг ханган, хамгаалалтыг сайжруулах.	/2011-2014/ онд сумын хэмжээнд “Ан амьтан, жигүүртэн шувуудыг хамгаалах, зохистой ашиглах, өсгөн үржүүлэх бодлого”-н хэрэгжилтийг ханган ажилласан.	БХНСС	Ан амьтан, жигүүртэн шувуудыг хамгаалах, зохистой ашиглах, өсгөн үржүүлэх бодлого”-ын хэрэгжилтээр	“Ан амьтан, жигүүртэн шувуудыг хамгаалах, зохистой ашиглах, өсгөн үржүүлэх бодлого”-н	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтээр	ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар, БХ-гчид, ХТ-гч, цагдаа

						төлөвлөгөө батлуулна.	
10	Иргэд, хүүхэд залуучуудад эх дэлхийгээ хайрлах, уламжлалт ёс заншлаа дээдлэх мэдлэг олгож, байгальд ээлтэй хандлага, зөв дадлыг төлөвшүүлнэ.	16.Байгаль орчныг хайрлан хамгаалах, зүй зохистой ашиглах уламжлалт зан үйл, ёс суртахууныг иргэд, хүүхдэд сурталчлан таниулах ажлыг хийн гарын авлага мөтериал тараан мэдээллээр хангана.	ЕБС-н ахлах ангийн 198 сурагчид, 250 иргэнд сургалт зохион байгуулж гарын авлага материал тараан ажилласан.	БХНСС	Сургалтанд хамрагдсан сурагч, иргэдийн тоогоор.	Жил бүр 400 иргэн, ЕББС-ийн 150 сурагч, СӨБ-ийн 40 хүүхдэд сургалт хийн гарын авлага тараан ажилласан байна.	БОХУБ, БХ-гч, БЗД нар, СӨБ, ЕББДС-ийн дарга, эрхлэгчид
11	Байгаль орчны багц хуулийг хэрэгжүүлэх цогц арга хэмжээг авч, байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөтэй үйлдвэрлэл, үйлчилгээ болон байгалийн нөөцийн хууль бус ашиглалтад тавих хяналтыг сайжруулна.	17. Үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа болон шинээр байгуулах, шинэчлэх, өргөтгөх төслүүдийг байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээнд бүрэн хамруулах ажлыг тухай бүрт зохион байгуулна.	“Бамбарууш” зоогийн газар “Лэл минерал” төмөрлөгийн үйлдвэр, “Мастер грийн” ХХК зэрэг газрууд БО-ны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээ хийлгэсэн.	-	Тухай бүрт	Төслүүдийг байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээнд бүрэн хамруулсан байна.	ЗДТГ, БОХУБ, БЗД нар
12	Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, зүй зохистой ашиглах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй иргэний нийгмийн байгууллага, бүлэг	18.Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх ажил эрхэлж байгаа иргэд, нутгийн иргэдийн нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжиж, байгалийн нөөц баялгийн	Байгаль хамгаалах чиглэлээр 10 нөхөрлөлтэй хамтран ажилласан.	Төсөл хөтөлбөр , Нөхөрлөлийн хөрөнгөөр	Байгалийн нөөц баялгийг хамгаалах, ашиглах, нөхөн сэргээх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй	Байгаль хамгаалах нөхөрлөлүүдийн тоо нэмэгдэж, байгалийн баялгийг хуулийн хүрээнд зөв зохистой хүртэж сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлсэн байна.	ИТХ, БОХУБ-ч БХ-ч, БЗД нар

	нөхөрлөлүүдийг чадавхжуулж, өөрийн хамгаалж буй нутгаас байгалийн дагалдах баялаг, үр өгөөжийг өөрсдөө зохистой хүртэх нөхцлийг бүрдүүлж, сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлнэ.	ашиглалтанд тавих хяналтыг сайжруулна.			нөхөрлөлүүдийг дэмжсэнээр.				
		19.Байгаль хамгаалах ойн нөхөрлөлүүдийн гишүүн бүрийг холбогдох ТББ-тай хамтран чадавхжуулах сургалтанд хамруулж гэрчилгээжүүлнэ.	БОАЖГ, ДЗОУ-ын байгууллага, Ногоон байгууламжийг дэмжих сан, Ногоон бат холбоо ТББ зэрэг газруудтай хамтран ойн нөхөрлөлүүдийн гишүүдэд нийт 12 удаа сургалт зохион байгуулсан.	БХНСС, ТББ, Төсөл хөтөлбөр	Сургалтанд хамрагдсан ойн нөхөрлөлүүдийн гишүүдийн тоогоор	Ойн нөхөрлөлүүдийн бүх гишүүд чадавхжуулах сургалтанд хамрагдсан байна.	Ойн нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагаа жигдэрч байгалиа хамгаалах сэтгэхүй суусан байна.		ЗДТГ, БОХУБ, БХ-гчид, БЗД нар, Ойн нөхөрлөл, ТББ-ууд
13	Орон нутгийн зан заншил, уламжлал, түүх соёл, унаган байгаль, нүүдэлчин ахуй, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг эрчимтэй хөгжүүлнэ.	20.Аглаг бүтээлийн хийд, аялал жуулчлалын бааз, амралтын газрууд, иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэн хяналт тавин ажиллана.	Аялал жуулчлал 6, Аглаг бүтээлийн хийд, 10 нутгийн иргэд үйл ажиллагаа явуулан хяналт тавьж ажилласан.	-	Дотоод, гадаад жуулчдын тоо нэмэгдсэн дүнгээр	Аялал жуулчлалын бааз, амралтын газруудаас гадна нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалын тоо нэмэгдсэн байна.			ЗДТГ, БОХУБ, БХ-гчид, БЗД нар, ААН-ийн дарга нар, иргэд
14	Сумын аялал жуулчлалын маршрутын зураглалыг шинэчлэн гаргаж сурталчилах ажлыг зохион байгуулна.	21.Сумын хэмжээний аялал жуулчлалын маршрутын зураглалыг шинэчилэн гаргаж сурталчилан ажиллана.	Газрын даамал П. Батмөнх, Соёлын төвийн эрхлэгч Д. Энхжаргал нар аялал жуулчлалын маршрутын зураглалыг гаргасан.	-	Аялал жуулчлалын зураглалын дагуу аялсан иргэний тоогоор	Сумын хэмжээний аялал жуулчлалын зураглалын дагуу аялж байгаа иргэдийн тоо нэмэгдсэн байна.			ЗДТГ, БОХУБ, газрын даамал, БХ-гчид, БЗД нар, Соёлын төвийн эрхлэгч
15	Төв суурин газрын гэр хорооллын айл өрхөд дулаан цэвэр бохир усны бие даасан цомхон техник технологийн шийдэл бүхий эко тоног төхөөрөмж нэвтрүүлнэ.	22. Суурин газрын гэр хорооллын айл өрхөд дулаан цэвэр бохир усны бие даасан цомхон техник технологийн шийдэл бүхий эко тоног төхөөрөмж нэвтрүүлнэ.	=	ХХХОруулалт, Төсөл хөтөлбөр	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	=	Эко тоног төхөөрөмжийн судалгааг хийнэ.	Хэсэг өрхөд Бохир усны бие даасан техник технологийн болсон байна.	

ТАВ: НИЙГМИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

№	Үзүүлэлт	Зорилтын тоо	Арга хэмжээний тоо	Шаардлагатай хөрөнгийн хэмжээ /сая.төгрөг/		
				УТ	ОНТ	Төсөл, хөтөлбөр
1	Нийгмийн хөгжлийн бодлого	33	81			
	Нийт	33	81			

Тэргүүлэх зорилт: Хүний хөгжлийг хангаж, иргэдэд үзүүлэх нийгмийн салбарын үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг сайжруулан, ажлын байр, хөдөлмөр эрхлэлт, иргэдийн бодит орлогыг нэмэгдүүлнэ.

№	Зорилт	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Суурь түвшин	Шаардаг дах хөрөнгийн хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хүрэх түвшин, үр дүн				хэрэгжүүлэх албан тушаалтан
						2017 он	2018 он	2019 он	2020 он	
1	Боловсролын байгууллагын үйл ажиллагааны чанар, хүртээмж, үр дүнг сайжруулна.	1.Цэцэрлэгийн ердийн болон хувилбарт сургалтын хамран сургалтыг нэмэгдүүлж, “Хүүхэд бүр цэцэрлэгт” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	СӨБ- 81 % -Үндсэн бүлэгт-210 хүүхэд -Хувилбарт сургалтанд - 120 хүүхэд -Сумын хэмжээний 2-5 насны 411 хүүхдээс нийт 330 хүүхэд буюу -81%	Улсын төсөв	СӨБ, хамран сургалтын хувь	Үндсэн бүлэг - 220 хүүхэд Хувилбарг - 120хүүхэд Нийт 340 хүүхэд 419 хүүхэд буюу 82%	Үндсэн бүлэг - 220 хүүхэд Хувилбарг - 125 хүүхэд Нийт 345 хүүхэд 420 хүүхэд буюу 83 %	Үндсэн бүлэг-220 хүүхэд Хувилбарг - 132 хүүхэд Нийт 352 хүүхэд 422 хүүхэд буюу 84 %	Үндсэн бүлэг-220 хүүхэд Хувилбарг - 140 хүүхэд Нийт 360 хүүхэд 424 хүүхэд буюу 85 %	БСУГ СӨБ
		2. “Хөгжсөн багшаас чадварлаг сурагч” аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, мэргэжлийн багшийн үр	-	Улсын төсөв	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувиар	50%	70%	90%	100%	БСУГ СӨБ

		чадварыг сайжируулж , СӨБ-ын үйлчилгээг ахиулна.								
		Сургалтын материал хэрэглэгдэхүүн, тоног төхөөрөмжөөр , тоглоом наадгайгаар ангийг бүрэн хангах	Цэцэрлэгт үндсэн 6 бүлэг ажиллаж байна.	Улсын төсөв	-Шаардлагад нийцсэн 6 бүлэгтэй болох	1	1	1	1	БСУГ Засаг дарга СӨБ
2	Эрүүл, аюулгүй, ээлтэй орчин бий болгоно.	3. Боловсролын байгууллагын орчинд суралцагчийг эрсдэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах нөхцөл, боломжийг бүрдүүлнэ.	Гэрэлтүүлэг -20%	Улсын төсөв	а.Гэрэлтүүлэг- б.Гарц- в.Камер- г.Хурд сааруулагч	Гэрэлтүүлэг -1	Хурд сааруулагч -1	Гарц -1 Камер -1	.Гэрэлтүүлэг -1 .Гарц-1 Камер- 1 г.Хурд сааруулагч-1	БСУГ СӨБ
		4. Цэцэрлэг “Дотоод хяналт шалгалтын хорооны үйл ажиллагааг сайжруулан, эрүүл, аюулгүй хоол хүнсээр үйлчилж, хоолны халдвар гаргахгүй байх нөхцлийг бүрдүүлнэ.	-Хоолны хордлогот халдвар гаргаагүй. -Хоолны илчлэг хангалт 100%	Улсын төсөв	Хоол тэжээлийн хордлогот халдвар гаргахгүй байна	Хоол тэжээлийн хордлогот халдвар гаргахгүй байна				БСУГ СӨБ ЭМТ
		5. Цэвэр усны хангамжийг шийдвэрлэх	Цэвэр усны хангамж байхгүй	Хандив тусламж	Худаг ухаж устай болох	1	Цэвэр усны шугам сүлжээнд бүрэн хангагдсан.			Засаг дарга СӨБ
		6. Бие бялдар хөгжил чийрэгжүүлтийн судалгааг авах	Цэцэрлэгийн 5 бүлгийн 3-5 насны 185 хүүхэд буюу Амжилт –100% Чанар -74%	Улсын төсөв	ББХЧ-н сорил судалгаанд хамрагдсан хүүхдийн тоо / хувь, чанар	Амжилт – 100% Чанар - 78%	Амжилт –100% Чанар - 80%	Амжилт – 100% Чанар -82%	Амжилт – 100% Чанар -84%	ЭМТ СӨБ

3	Нийгмийн салбарын хүний нөөцийн хангалтыг нэмэгдүүлэн, мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлнэ.	7. Хүний нөөцийн хангалтыг нэмэгдүүлж, тэдний мэргэжлийн зэрэг, боловсролын түвшинг ахиулна.	Багшийн хангалт:СӨБ-100% Мэргэжлийн багш:СӨБ-100% Мэргэжлийн зэрэгтэй-заах аргач зэрэгтэй 1 багш буюу 17 % Магистр багш -0	Улсын төсөв	-Багшийн хангалтын хувь Мэргэжлийн багшийн хангалтын хувь Мэргэжлийн зэрэгтэй багшийн хувь Магистр багш хувь	100% 100% 34% 0	100% 100% 50% 0	100% 100% 67% 1	100% 100% 100% 1	БСУГ СӨБ
4	Боловсролын байгууллагын үйл ажиллагааны чанар, хүртээмж, үр дүнг сайжруулна.	8.Бага, суурь боловсролын хамран сургалтыг нэмэгдүүлнэ.	Бага 90,0% Дунд 80,3%	Улсын төсөв	бага, суурь боловсролын хамран сургалтын хувиар	90,5% 81,1%	92,5% 83,0%	93,0% 85,0%	93,5% 86,0%	Захирал , Сургалтын менежерүүд
		9. Боловсролын түвшин, судлагдахуун бүрээр сургалтын чанар, үр дүнг дээшлүүлнэ.	Улсын шалгалтын гүйцэтгэлийн хувь- 72% ЭЕШ-ын улсын дундаж-478.18	Улсын төсөв	Боловсролын чанарыг үнэлэх тоон болон чанарын үнэлгээний хувиар	72,2% 18	72,5% 17	72,7% 16	72,9% 15	Сургалтын менежерүүд
		10. “Хөгжсөн багшаас чадварлаг сурагч” аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	Багш хөгжлийн хөтөлбөртэй	Улсын төсөв	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувиар	50%	70%	90%	100%	Захирал, сургалтын менежерүүд
5	Хүүхдийг мэдлэг боловсролтой, амьдрах ухаантай, хөдөлмөрч, эх оронч, үндэсний бахархалтай, эрүүл чийрэг, зөв зан суртахуун, хүмүүжил	11. Сурагчдын эх хэлээрээ зөв сайхан бичих, ярих, илтгэх, сэтгэх хэрэглээний бүрэн ур чадвартай болгож, монгол хэл, бичгийн сургалтын чанарыг сайжруулна.	Зөв бичих-70.0% Сайхан бичих-71.1% Бүтээлчээр унших чадвар-78.7%	Улсын төсөв	Зөв, сайхан бичих, бүтээлчээр унших чадвар ахисан хүүхэд /хувиар/	72,0% 74,1% 81,7%	74,0% 77,1% 84,7%	76,0% 80,1% 87,7%	80,0% 83,1% 90,7%	Сургалтын менежерүүд бага анги, монгол хэлний багш нар,
		12. “Утга зохиолын дугуйлан”-г хичээллүүлж, сурагчдын бүтээлчээр унших чадварыг дээшлүүлнэ.	-“Утга зохиолын дугуйлан”-гийн тоо-1, -Бүтээлчээр унших чадвартай хүүхэд 78.7% /695 сурагч /	Улсын төсөв	-Яруу найрагийн, илтгэл мэтгэлцээний дугуйлангийн тоо, Уран үгсийн чуулган, яруу найргийн наадам	1 81,7%	1 84,7%	1 87,7%	1 90,7%	Дунд, ахлах ангийн сургалтын менежер,

	төлөвшилтэй хүн болгоно.				-Бүтээлчээр унших чадвартай хүүхдийн хувиар					МОНГОЛ хэлний багш нар,
		13. Хүүхдийн хүмүүжил төлөвшлийг сайжруулах аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.		Улс, орон төсөв	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувиар	30%	50%	70%	90%	Нийгмийн ажилтан
		14. “Математикч сургууль” уралдааныг зохион байгуулж, сурагчдын сэтгэн бодох чадварыг дээшлүүлнэ.	“Математикч сургууль” уралдаан 9 –р байр	УТ,ОН Т	Математикч сургууль, - Болзол хангасан багшийн тоо		1		1	Математик ийн секцийн багш нар
		15. Хичээл, сургалтаас гадуурх сонгон секц, дугуйлангийн чанарыг сайжруулж, хүүхдийн авьяас чадварыг нээн хөгжүүлнэ.	30 дугуйланд 417 Шатрын дугуйланд нийт сурагчдын 80%	Улсын төсөв	-Секц дугуйланд хамрагдсан хүүхдийн тоо	600	620	640	660	Нийгмийн ажилтан
		16. Төрөлжсөн хичээлийн олимпиадын амжилтаар багш сурагчдыг урамшуулах журам бий болгоно	Аймгийн олимпиадад амжилт гаргасан багш сурагч -9	Төсөл хөтөлбөр	Аймаг, улсын төрөлжсөн олимпиадад амжилт үзүүлсэн багш, сурагчдын тоо	10	11	12	13	Сургалтын менежерүүд
6	Бүх шатны боловсролын байгууллагад эрүүл, аюулгүй, ээлтэй орчин бий болгоно.	17. “Багш хөгжлийн төв”-ийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, багшийн ажлын байран дээр хөгжих нөхцөл боломжийг сайжруулна.	Багш хөгжлийн төвтэй. Үйл ажиллагаа жигдэрсэн	Улсын төсөв	Тухайн жилд тохижигдсон “Багш хөгжлийн төв”-ийн тоо	Шаардлага хангасан багш хөгжлийн төвтэй болно.				Сургалтын менежерүүд
		18. Сургалтын материал хэрэглэг-дэхүүн, тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг ээлж дараалалтайгаар зохион байгуулна.	Шаардлагад нийцсэн анги, кабинет- 16 80,0% Хүүхэд хөгжлийн төв, танхим 1	Улсын төсөв, төсөл хөтөлбөр ОНХСа н	Шаардлагад нийцсэн анги, кабинетын хувь- тохижилт	82% 1	85% 1	87% 1	90.5% 1	Захирал ,нийгмийн ажилтан, сургалтын менежерүүд

		19. “Хүүхдэд ээлтэй дотуур байр” дэд хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.	Зөөлөн эдлэл 50 % шинэчлэгдсэн. Жил бүр 2 доошгүй тасгийг жишиг тасаг болгоно.	Улсын төсөв, төсөл хөтөлбөр ОНХСан	-Жишиг тасаг 6 Сумын Засаг даргын нэрэмжит тасаг Шинэчилсэн зөөлөн эдлэл /хувиар/	8 20-30% жил бүр	10 1 20-30% жил бүр	12 20-30% жил бүр	14 20-30% жил бүр	Засаг дарга, захирал , дотуур байрны багш
		20. Сургуулийн орчинд суралцагчийг эрсдэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах нөхцөл, боломжийг бүрдүүлнэ.	Гэрэлтүүлэгтэй	Улсын төсөв, ОНТ	.Гэрэлтүүлэг - б.Гарц-в.Камер-г.Хурд сааруулагч	a.1 б.1 в. г. 1	a.1 б.1 в. 1 г. 1	a.1 б.1 в. 2 г. 1	a.1 б.1 в.2 г. 1	ЗДТГ, Захирал, бага, дунд ангийн сургалтын менежер, нийгмийн ажилтан
		21. Сургуулийн “Хяналтын зөвлөл”-ийн үйл ажиллагааг сайжруулан, эрүүл, аюулгүй хоол хүнсээр үйлчилж, хоолны халдвар гаргахгүй байх нөхцлийг бүрдүүлнэ.	Хоолны хордлогот халдвар гаргаагүй.	Улсын төсөв	Хоол тэжээлийн хордлогот халдвар гаргахгүй байна	Хоол тэжээлийн хордлогот халдвар гаргахгүй байна				Бага ангийн сургалтын менежер, сургуулийн эмч
7	Иргэдийн хэрэгцээнд тулгуурласан насан туршийн боловсрол олгоно.	22. Хүүхэд залуучууд, иргэдэд тухайн шатны боловсролыг нөхөн олгоно.	Бичиг үсэг үл мэдэгч 4 иргэн байгаагаас 4 , дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад 12-31 насны 21 иргэн хамрагдсан	УТ, ОНТ	-Боловсрол нөхөн олгосон хүний тоо	4 иргэн 12	3 иргэн 10	2 иргэн 8	1 иргэн 5	АБНТБТ
		23. Зорилтот, захиалгат, амьдрах ухааны сургалтыг иргэдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн аймаг, сум, баг, ТББ-тай хамтран явуулна	Зорилтот, захиалгат, амьдрах ухааны 16 төрлийн сургалтад 375 иргэн хамрагдсан.	УТ, ОНТ	Зорилтот, захиалгат, амьдрах сургалтад хамрагдсан хүний иргэдийн тоо	400	450	520	580	АБНТБТ
8	Хүүхэд залуучууд өсвөр үеийнхнийг МУ -ын	24. Олимпийн алдартнуудын алдаршуулах “Олимп” танхимтай болно	байхгүй	ОНТ	Спортын дугуйланд хамрагдсан хүүхэд 150 Амжилт	160	200	240	280	ЗДТГ, Биеийн тамирын багш нар

	алдартнуудаар бахархах хүмүүжлийн зөв төлөвшил олгоно.	25. МУ –ын баатар Д.Самдангийн нэрэмжит танхимтай болно.	байхгүй	ОНТ	Үйл ажиллагааны төлөвлөгөө	Бахархах хүмүүжилтэй хүүхэд 400	600	800	884	ЗДТГ, ЕБС
9	Архи, тамхины хэрэглээ буюу хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлэх сургалт сурталчилгааг зохион байгуулж Архигүй Борнуур хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж ажиллана.	26. хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлж сургалт сурталчилгааг эцэг эх, сурагчдад зохион байгуулна.	Дотоод журам, хөдөлмөрийн гэрээнд архи, тамхины заалтыг тусгасан хэрэгжүүлж ажиллаж байна	УХО Төсөл хөтөлбөр	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Хорт зуршлаас бүрэн татгалзсан байна.				ЕБС,
		27. “ Архигүй Борнуур” сумын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж архи хэрэглэдэггүй өдөртэй болох уриалгыг дэмжиж ажиллана.	“ Архигүй сургууль” заалтыг сургуулийн ёс зүйн дүрэмд оруулж хэрэгжүүлж ажиллаж байна	ОНТ	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувиар	“ Архигүй Борнуур” сумын хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлж, “Архигүй сургууль” хамт олон болно.				ЕБС
10	Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулна	28. Үйл ажиллагааны нээлттэй ил тод байдлын хэрэгжилтийг хангах ажлыг эрчимжүүлнэ Сургалт сурталчилгаа зохион байгуулна.	Сургуулийн Вэб цахим хуудас, ил тод байдлын самбартай	Төсөл хөтөлбөр, Дэлхийн Зөн ОУБ	Төрийн байгууллагын авлигын эсрэг үйл ажиллагааг үнэлэх аргачлалын шалгуур үзүүлэлт -ЗГ-ын 143-р Тогтоол	“Шилэн дансны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлж цахим хуудсаар дамжуулан үйл ажиллагааны ил тод нээлттэй байдлыг ханган ажиллана.				ЕБС, Дэлхийн Зөн ОУБ
11	Нийтийн биеийн тамир, спортоор хичээллэх орчин нөхцлийг бүрдүүлж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	29. Бие бялдар хөгжил чийрэгжилтийн сорил судалгааны бүх насны иргэдийг хамруулж, үр дүнг тооцон, судалгааны баг ажиллуулна.	Нийт хамрагдах иргэдийн тоо 3150 70%		- ББХЧ-ийг сорил судалгаанд хамрагдсан хүний тоо /эзлэх хувь/	72%	76%	78%	80%	НБТ арга зүйч
			32.8%		Зохих түвшинд хүрсэн хүний тоо /эзлэх хувь/	33.7%	34.6%	35.5%	36.4%	НБТ арга зүйч

		30. Нийтийн биеийн тамир, иог, бясалгал, зохистой хөдөлгөөн /фитнесс/-ээр хичээллэх, өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг идэвхжүүлнэ.	37.0%		Илүүдэл жинтэй хүний эзлэх хувь	36.5%	36.0%	35.5%	35.0%	НБТ арга зүйч
		31. Биеийн тамирын гадаа талбай, алхалт, гүйлтийн замын засварлан тохижилтыг сайжруулна.	1		- Гадаа талбай, алхалт, гүйлтийн зам	НБТ-ын талбайг үе шаттайгаар бүрэн тохижуулсан байна				НБТ арга зүйч
		32. БТ арга хэмжээг тодорхой төрлүүдээр чанартай зохион байгуулна.	Спортын төрлүүдээр оролцож хэвшсэн	Улс, орон нутгийн төсөв	Зохион байгуулалты н арга хэмжээний тоо хамрагдсан иргэдийн тоо	Өссөн дүнгээр				НБТ арга зүйч
12	Өвлийн спортын сургалтын талбайг өвлийн улиралд байнга ажиллуулах нөхцөл боломжийг бий болгоно.	33. Өвлийн улиралд, хиймэл мөсөн талбай бий болгон ЕБС-ийн сургалт, уралдаан тэмцээнийг зохион явуулна.		Төсөл , хөтөлбө р ,хандив	1-ээс 2 талбай бий болно	Жил бүр мөсөн талбайг тогтмол ажиллуулна				ЕБС, ЗДТГ ,НБТ АРГА ЗҮЙЧ
13	Хүн амд үзүүлэх соёл урлагийн үйлчилгээний цар хүрээг нэмэгдүүлж, материаллаг баазыг жигд сайжруулна.	34. Хөдөөгийн иргэдэд хүргэх соёлын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.	Сумын соёлын төвөөс 4 багт 6 удаа 540 иргэндүйлчилсэн.	Улсын төсөв	Хүрч үйлчилсэн иргэдийн тоо	600	700	800	900	Дуу хөгжмийн багш
		35. Соёлын төвийн материаллаг баазыг бэхжүүлж хөгжим, техник хэрэгслээр хангана.	Техник хэрэгсэлийн хангалтын хувь 70%	Улсын төсөв, хандив Төсөл хөтөлбөр	Хөгжим техник хэрэгслийн хангалтын хувиар	Яригч- 2 Мик-2 Проекто р 80%	Чадал тайзны гэрэлтүүлэг -90 %	91%	92 %	СЗДарга эрхлэгч

14	Соёлын төвийн нийгмийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлж шинэлэг үйл ажиллагаа нэвтрүүлнэ.	36. Орчин үеийн урлагийн шинэлэг төрөл, хэлбэрүүдийг ардын уламжлалт урлагтай хослуулан урын сангаа баяжуулна.	Нийт урын сангийн тоо-2 Концерт-1 Жүжиг -1	Улсын төсөв, хандив	Жилд 2-3 удаа концерт	2	80 жилийн ойн концерт, Наадмын нээлт хаалтын арга хэмжээ	2	2	Сумын соёл урлагийн комисс, Зөвлөл
15	Нийтийн номын санг мэдээллийн төв болгоно.	37. Иргэдийн оюуны эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээний төрөл хэлбэрүүдийг бий болгож, уншигч үйлчлүүлэгчдийн тав тухтай орчин бүрдүүлж ажиллана.	Байнгын уншигч- 210 Ирэгсэд- 112 Танхимаар ном уншуулсан- 95 Лавлагаа ном зүй- 45 Зөөврийн номын сан 65 уншигч нийт 527 уншигчдад 5480 ном олгож үйлчилсэн.	Улсын төсөв Төсөл хөтөлбөр	Үйлчилгээний нэр төрлийн тоогоор	Сан хөмрөгийг баяжуулж, уншигчдад тав тухтай орчин бүрдүүлж ажиллана.		Соёлын төвийн мэдээллийг цахим хэлбэрт оруулна	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан үйлчилгээ үзүүлнэ	Нийтийн номын сан
		38. Айл өрх бүрийг номын сантай болгох, ном унших соёлд гэр бүлийн оролцоог нэмэгдүүлэх аяныг өрнүүлнэ.	“Ном унших аян” зохион байгуулсанаар шинээр 15 өрх номын сантай болсон.	Улсын төсөв	Сумын нийт өрх-1575 -Нийт өрхийн эзлэх хувиар	2%	3%	4%	5% \234\	АБНТБ Нийтийн номын сан, ЕБС,
		39. Нийтийн номын сангийн фонд баяжилтыг нэмэгдүүлж, “Monbiblo” программын ашиглал-тыг сайжруулан, цахим үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.	Нийт 3200 номны 94% нь электрон каталогит орсон	Улсын төсөв	-Электрон каталогит хамрагдалтын хувь	95%	96%	98%	100%	Номын санч
16	Орон нутгийн түүх, соёл иргэншил нийгмийн аж	40. Соёлын биет бус өвийг бүртгэлжүүлж, хадгалан хамгаалах, хойч үед өвлүүлэн уламжлуулах сургалтыг төв,	-БМСанд -өвлөн уламжлагчдын нийт тоо- 46		-Өвлөн уламжлагчдын тоо	51	55	60	65	Дуу хөгжмийн багш

	амьдралын түгээмэл толь мэдээлэл, мэдлэгийн эх сурвалж болгож, соёлын өвийн хадгалалт хамгаалалтыг сайжруулна.	хөдөөд шат дараатай зохион байгуулна. / язгуур урлаг, гар урлал, уламжлалт зан үйл, ёслол, баяр наадам, эх хэл болон уламжлал илэрхийллүүдийг өвлүүлнэ	-Төрлийн тоо СББӨ-ийн төлөөллийн -5 - язгуур урлаг - 2 - уртын дууч-1 - гар урлал - 2	Улсын төсөв	өссөн дүнгээр						
		41. Соёлын биет болон биет бус өвийг өвлөн уламжлагчдын ардын урлагийн наадам зохион байгуулна.	- АУНаадамд 4-н байгууллага, 4-н багийн 280 гаруй төрийн албан хаагч болон иргэд оролцсон	УТ, ОНТ, хандив	Үйл ажиллагааны гүйцэтгэлээр		1		1		эрхлэгч дуу хөгжмийн багш
		42. Улс аймгийн сумын хамгаалалтад авсан түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалт газруудыг хашаажуулан нутгийн иргэдэд гэрээгээр хамгаалах ажлыг зохион байгуулна.	-Хамгаалалтад авсан- 7 -Гэрээгээр эзэнжүүлсэн-7 Сумын 7 дурсгал -Хашаажуулсан- 2	ОНТ Төсөл хөтөлбөр	ТСҮХД-7	ТСҮХДГазрын гэрээ байгуулан хадгалалт хамгаалалтыг сайжруулж ажиллана.				Эрхлэгч, нутаг дэвсгэрийг хариуцсан байгаль хамгаалагч болон гэрээт иргэд	
		43. Орон нутаг судлах танхимыг тохижуулж, сурталчлах ажлыг зохион байгуулна	Үзмэрийн тоо-36	Төсөл хөтөлбөр	Үзмэрийн тоогоор	Стандартын шилэн хорготой болгон үзмэрийн тоог нэмэгдүүлнэ.	44		50		Эрхлэгч Номын санч
17	Гэр бүлийн үнэт зүйлийг бэхжүүлж, хүүхдийн эрхийг дээдэлж, залуучуудыг хөгжих таатай орчин нөхцлөөр хангана.	44. Хүүхдийн авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэхэд чиглэгдсэн төрөл бүрийн арга хэмжээ зохион байгуулж, хөгжлийн чиглэлийн дугуйлангуудыг хичээллүүлнэ.	6 төрлийн дугуйланд 43 сурагч хичээллэж байна.	Улсын төсөв	Дугуйланд хамрагдсан хүүхдийн тоо	49	56	66	76		Дуу хөгжмийн багш

18	Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	45. “Нүүдлийн амбулатори”-ийн үзлэг, оношлогоог жил бүр сумын Эрүүл мэндийн төвд ирүүлэн иргэдийн эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлгийн үзлэгт үнэ төлбөргүй хамруулж, мэдээллийн сан бүрдүүлэн үр дүнг тооцож ажиллана.	232 хүнийг үзлэг, шинжилгээнд хамруулсан.	УТ, ОНТ	Үзлэгт хамрагдсан иргэдийн тоо	360 иргэн	450 иргэн	580 иргэн	680 иргэн	СЭМТөв, эрхлэгч их эмч, их эмч нар
		46. Уламжлалт сэргээн засах тусламж үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлнэ.	Фикик эмчилгээний 5 төрлийн аппаратаар 228 иргэнд үйлчилсэн байна.	УТ, ОНТ	Үйл ажиллагааны гүйцэтгэл, хамрагдсан иргэдийн тоо	320 иргэн	360 иргэн	410 иргэн	500-аас дээш иргэнд үйлчилнэ	СЭМТөв, эмчлэгч их эмч нар, физик эмчилгээний сувилагч
		47. Эхчүүдийн амрах байрыг тохижуулан, үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.	Эхчүүдийн амрах өрөө байгаа боловч тоног төхөөрөмж дутмаг	УТ, ОНТ, ОУБ-ын хандив, тусламж	Тоног төхөөрөмж өр хангагдсан байдал	80.0%	82.0%	88.0%	90.0%	СЭМТөв, их бага эмч нар, эх баригч бага эмч
19	Эрүүл мэндийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэн, эмнэлгийн үйлчилгээний чанарт ахиц дэвшил гарган, иргэдийн сэтгэл ханамжийг нэмэгдүүлнэ	48. Зайлшгүй шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хангалтыг нэмэгдүүлнэ	- Эмийн санхүүжилт 21.6 сая ₮ - Зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалт 88%	Улсын төсөв	- Зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалтын хувь	90.0%	91.2%	92.5%	93.6%	СЭМТөв, эрхлэгч, ня-бо, эмийн санч, эмч нар
		49. Эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэн, эмийг жороор хөнгөлөлттэй үнээр олгодог үйл ажиллагааг хэвшүүлэх арга хэмжээ авна.	3.1 сая төгрөгийн хөнгөлттэй эмээр иргэдэд үйлчилсэн	ЭМ-ийн даатгал	Жороор олгосон хөнгөлттэй эмийн санхүүжилт нэмэгдсэн байна.	Үйл ажиллагааны гүйцэтгэлээр				СЭМТөв, эрхлэгч, их эмч нар, эмийн санч
		50. Түргэн тусламжийн авто машины парк шинэчлэлийг хийлгэж, иргэдээс шатахууны зардал авдаггүй болно.	2013 онд УАЗ-469 автомашин авсан	УТ	Парк шинэчлэл хийлгэсэн байх	-	-	1	-	СЗДарга, СЭМТөв, эрхлэгч, ня-бо
20	Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүл аж	51. Жирэмсний хяналтыг сайжруулж, эхийн эндэгдэл гаргахгүй ажиллан, хүүхдийн эндэгдлийг бууруулна.	Эхийн эндэгдэ - 0, 0-1 нас - 0, 1-5 нас - 0 промилль, Жирэмсний эрт үеийн хяналт 82.5%	УТ, ОНТ	Эх, нялхас, хүүхдийн эндэгдэлгүй жирэмсний эрт	0.0 0.0 ЖЭХяналт: 85%	0.0 0.0 ЖЭХяналт: 86%	0.0 0.0 ЖЭХяналт: 90%	0.0 0.0 ЖЭХяналт: 90%	СЭМТөв, эрхлэгч, их эмч нар, эх баригч баг эмч

	төрөх дадлыг эзэмшүүлэх нийгмийн эрүүл мэндийн арга хэмжээг түлхүү авч хэрэгжүүлэн, өвчлөл, эндэгдлийг бууруулна.				хяналтын хувь			алт: 88%		
		52. Багийн эмч нарын гэрийн эргэлтийг сайжруулснаар 0-5 насны хүүхэд, өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд үзүүлэх эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ	Багийн эмчийн гэрийн идэвхитэй эргэлтийн хувь 68.0%	УТ, ОНТөсө в, хандив	Гэрийн идэхитэй эргэлтийн хувь	75.0%	80.0%	85.0%	90.0%	СЭМТөв, Багийн эмч нар
		53 . Нийгмийн эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгааг эрчимжүүлэн, халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг оношлогоог нэмэгдүүлнэ.	75.5%	УТ, ОНТ	Халдварт бус өвчний эрт илрүүлэг үзлэгт хамрагдсан иргэдийн хувь	80%	82.5%	84%	88.5%	СЭМТөв, эрхлэгч, НЭМАжилтан
		54. Элэгний хатуурал, хорт хавдраас сэргийлэх “Элэг бүтэн Төв аймагчууд” хөтөлбөрийг сум орон нутагтаа хэрэгжүүлнэ.	Хөтөлбөр батлагдсан, зорилтот бүлгийн 30-аас дээш насны хүн амын 15%-ийг элэгний В, С вирус илрүүлэх үзлэгт хамруулсан	ОНТ	Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлтийн дундаж хувь	30%	50%	70%	90%	СЭМТөв, эрхлэгч, их эмч нар
		55. БЗДХ, сүрьеэ, бруцеллёз өвчнийг эрт илрүүлэх болон шүдний эмч нарын үзлэг оношлогоог нэмэгдүүлнэ.	2016 онд 293 хүнийг үзлэгт хамруулсан.	УТ, ОНТ	Үзлэг, оношлогоо зохион байгуулсан тоо, хамрагдсан хүний тоо	1 удаа, 350 хүн	2 удаа, 460 хүн	2 удаа, 550 хүн	2 удаа, 680 хүн	СЭМТөв, эрхлэгч, эх баригч бага эмч
		56. Моорогийн өрөөг стандартын шаардлагад нийцүүлнэ	Шаардлага хангахгүй байна	ОНТ, хандив	-	Стандартын шаардлага хангасан өрөөтэй болно				СЭМТөв, хандивлагч байгууллага
		57. Амьсгалын замаар дамжих халдварт өвчин, ялангуяа улаан бурхан, улаанууд зэрэг өвчний дархлаажуулалтын хамралтыг сайжруулж, өвчлөлийг бууруулна.	Улаан бурханы нэмэлт дархлаажуулалт 98.0%	УТ, ОНТ	Улаан бурхан, улаанууд дархлаажуулалтын хамралтын хувь	98.2%	99.2%	99.4%	99.6%	СЭМТөв, эмч нар, вакцинолог
21	Эрүүл мэндийн	58. Эрүүл мэндийн төвийн тоног, төхөөрөмжийн стандарт	УТ, ОНТ	Эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийн	86%	87%	88%	90%	СЗДарга, СЭМТөв,	

	байгууллагыг орчин үеийн оношлогооны тоног төхөөрөмжөөр хангаж, нотолгоонд суурилсан эмнэлгийн тусламжийг цаг алдалгүй үзүүлнэ.	хангалтыг нэмэгдүүлж, ашиглалтыг сайжруулна.	85%		стандарт хангалтын хувь, ашиглалт					эрхлэгч, ня-бо
		59. Сумын Эрүүл мэндийн төвд сүрьеэ өвчнийг илрүүлэх лаборатори байгуулна.	Лаборант бэлтгэгдсэн.	УТ, ОНТ, ОУБ-ын хандив,	Лаборатори-той болсон байна.	0	Лаборатори байгуулна.	Иргэдийг шинжилгээнд хамруулж, үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулна.		СЗДарга, СЭМТөв, эрхлэгч
		60. Эрүүл мэндийн төвийн шүдний кабинетын тоног төхөөрөмж, мэргэжлийн эмчээр хангана.	Шүдний кабинетгүй	Улс, орон нутгийн төсөв	Кабинет, мэргэжлийн эмчтэй болж үйл ажиллагаа нь тогтмолжно	-	Шүдний кабинеттай болгоно	Иргэдийг амны хөндийн эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж, үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.		СЗДарга, СЭМТөв, эрхлэгч
22	Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хангал-тыг нэмэгдүүлэн, мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлнэ.	61. Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хангалтыг нэмэгдүүлж, төгсөлтийн дараах сургалтанд хамруулж сумандаа тогтвор суурьшилтэй ажиллах нөхцөл бололцоогоор хангана	Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хангалт 92.3%	УТ, ОНТ	Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хангалтын хувь	96.1%	98.5%	99.0%	100.0%	Аймгийн ЭМГ, СЗДарга, Сумын ЭМТөв
		62. Эмч, эмнэлгийн ажиллагсдын мэргэжлийн ур чадвар, ёс зүй, хариуцлагыг дээшлүүлэх чиглэлээр ажлын байран дахь сургалт, сэлгэн ажиллуулах үйл ажиллагааг зохион байгуулна	-Ёс зүйн зөрчил гаргасан: Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн 1. Эмчийн солилцоо хөтөлбөрт 3 эмч хамрагдсан	Улсын төсөв	- Үйл ажиллагааны гүйцэтгэлээр	Ажлын гүйцэтгэлээр				Аймгийн ЭМГазар, Сумын ЭМТөв
23	залуучуудыг хөгжих таатай орчин нөхцлөөр хангана. Төрийн болон Төрийн бус	63 . Залуучуудын талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилтийг ханган ажиллана.	-	Улсын төсөв	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувиар	30%	50%	70%	90%	НБА Залуучуудын ТББ

	байгууллагын түншлэл, хамтын ажиллагааг өргөтгөнө	64. Жендэрийн эрх тэгш байдлын нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх талаар нөлөөллийн арга хэмжээ зохион байгуулна.	-		Сургалтын тоогоор	1	1	1	1	НБА ЗДТГ, төсөвт байгууллага	
24	Ахмад настны талаар $\partial^\circ \partial^\circ \tilde{n}$ $\tilde{y}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{e}$ $\tilde{a}\tilde{a}\tilde{e}\tilde{a}\tilde{a}\tilde{a}$ $\tilde{a}\tilde{i}$ $\tilde{a}\tilde{e}\tilde{i}$ $\tilde{a}\tilde{i}$ $\tilde{z}$ $\tilde{e}\tilde{e}$ $\tilde{a}\tilde{a}\tilde{e}\tilde{e}\tilde{e}\tilde{a}\tilde{a}\tilde{a}\tilde{a}$ $\tilde{a}\tilde{z}$ $\tilde{d}\tilde{y}\tilde{i}$ $\tilde{o}\tilde{y}\tilde{d}\tilde{y}\tilde{a}\tilde{e}\tilde{z}$ $\tilde{z}$ $\tilde{e}\tilde{j}$ “Ахмадын өргөө”-г барьж байгуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.	65. “Ахмадын өргөө”-г барьж байгуулах		Улсын төсөв	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтээр	Ахмад болон Ёслол хүндэтгэлийн өргөөтэй болсон байна.				ЗД	
		66. Ахмадын байгууллагын үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлнэ.	Тусламж үйлчилгээ үзүүлсэн.	Орон нутгийн төсөв	Гэрээний хэрэгжилтээр	Тусламж үйлчилгээнд бүрэн хамруулна.				НБА Ахмадын хороо	
		67. “Ахмадын зөвлөх үйлчилгээ”-г бий болгож, хүүхэд залууст ажлын дадлага, туршлага, мэргэжлийн ур чадварыг нь өвлүүлэх ажлыг зохион байгуулна.	-	Орон нутгийн төсөв, Халамжийн сан	Гэрээний хэрэгжилтийн хувиар	Гэрээний хэрэгжилтээр				Ахмадын хороо НБА ЗДТГ	
25	Нийгмийн салбарын хүний нөөцийн хангалтыг нэмэгдүүлэн, мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлнэ.	68. Нийгмийн салбарын боловсон хүчний бодлогыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг шинэчлэн гаргаж, тогтвор суурьшилтай ажиллахад нь дэмжлэг үзүүлнэ.	Нийгмийн салбарын боловсон хүчний бодлого 2010-2020 он Хүрсэн түвшин бичих	Улсын төсөв	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хувиар	Төлөвлөгөөг батлууж хэрэгжилтийг хангасан байна	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр 90-ээс дээш хувиар				НБА ЗДТГ, Нийгмийн салбарын байгууллагууд
		69. Хүний нөөцийн хангалтыг нэмэгдүүлж, тэдний мэргэжлийн зэрэг, боловсролын түвшинг ахиулна.	Багшийн хангалт:СӨБ-100% ЕБС-100% Мэргэжлийн багш:СӨБ-100% ЕБС-100% Мэргэжлийн зэрэгтэй- 74% Магистр -9 %	Улсын төсөв	-Багшийн хангалтын хувь Мэргэжлийн багшийн хангалтын хувь Мэргэжлийн Зэрэгтэй багшийн хувь Магистр багш хувь	100% 100% 76% 10%	100% 100% 78% 11%	100% 100% 100% 80% 12	100% 100% 82% 13%	Төсөвт байгууллагын дарга эрхлэгч нар	

		70. Нийгмийн салбарын удирдах ажилтан болон ажиллагсдын мэргэжлийн ур чадвар, ёс зүй, хариуцлагыг дээшлүүлэх чиглэлээр ажлын байран дахь сургалт, туслах багшийг багшлах эрхийн сургалтанд хамруулах ажлыг зохион байгуулна	-Мэргэжлийн алдаа гаргасан:багш- 0, - Ёс зүйн зөрчил гаргасан багш -0, -Туслах багш -0,	Улсын төсөв	-Үйл ажиллагааны гүйцэтгэлээр	-	-	-	-	Төсөвт байгууллагын дарга эрхлэгч нар
26	Ауд ацэ, оцц бааеёи о° ааеёёёа ай аеёа, цй айнг ёе м,ё оёаи аеёаёуа И ий айё цй айндёё идёёи ои ади о цй айн, аи ёи -бааё аадбааа оуи ууи цсүае, °а м,ёи дээдэлсэн эх оронч, хөдөлмөрч °о д°о ёоауёоуё иргэн төлөвшүүлэх сургалт сургалчилгааг хэрэгжүүлэн ажиллана.	71. “Мэргэжил бүхэн сайхан” , “Ахмадаасаа суралцай” “Баяр хөөртэй гэр бүл” сургалтуудыг зохион байгуулж “Чин сэтгэлийн аян” -г өрнүүлнэ .		ОУБайг ууллага, төсөл хөтөлбө р	Үйл ажиллагааны гүйцэтгэлээр	3 1	3 1	3 1	3 1	Төсөвт байгууллагын дарга эрхлэгч нар, мэргэжилтэн нар
27	Сумын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн болон АА нэгж байгууллага, иргэдтэй хамтарн “Архигүй Борнуур” хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлж архи хэрэглэдэггүй өдөртэй болох уриалгыг дэвшүүлэн ажиллана.	72. Архигүй Борнуур” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.		Улсын төсөв ,төсөл , хөтөлбөр	Үйл ажиллагааны гүйцэтгэлээр	4 жилийн хугацаанд архины хэрэглээг багасгасан байна.				Төсөв байгууллагын дарга эрлэгч, БЗД, ГХУСАЗЗ
28	Төр, хувийн хэвшил, ажил олгогчдын дэмжлэгтэйгээр тогтвортой шинэ ажлын	73. Ажил олгогчийн үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх замаар шинэ ажлын байр бий болгон бүртгэлжүүлж, мэдээллийн сан үүсгэн ажиллана.	20 ШАБ бий болсон	ХЭДС, ЖДҮДС СХС,	Шинээр бий болсон ажлын байрны тоогоор	20	20	20	20	ЗДТГ, АОБайгууллага, ХХҮМ

	байр бий болгох замаар ажилгүйдлийг бууруулж ,иргэдийн орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлнэ.	74. Хөнгөлөлттэй зээл, хөтөлбөр, төсөлд хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийг хамруулах замаар ажлын байр бий болгоно.	Хөнгөлөлттэй зээлээр 25 ажлын байр,хөтөлбөр, төслөөр 10 ажлын байр бий болсон	ХЭДС, ЖДҮД С СХС,	Шинээр бий болсон ажлын байрны тоо	10	10	15	15	ХХҮМ
29	Хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтэд тулгуурлан,мэргэжилтэй, ажилтныг үйлдвэр дээрхи болонмэргэжлийн түр сургалтаар бэлтгэж,байнгын ажлын байраар хангана.	75. Хөдөлмөр,эрхлэлтийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэн,ажлын байранд зуучилна.	40 иргэнийг ажлын байранд зуучилсан.	ХЭДС-	Ажилд зуучилсан иргэдийн тоо	35	35	35	35	ХХҮМ
30	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаарх хүүль , тогтоомж,стандартыг мөрдөж хэвшүүлнэ	76. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн орчныг сайжруулах,, дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг ханган ажиллана.	Хөтөлбөрийн Хэрэгжилт 87-тай байна. 50 өрхөөс 8 өрхийн хөгжил дээшилсэн	ХЭДС, орон нутгийн төсвөөс,	Хөтөлбөрийн Хэрэгжилтийн хувиар,	90% дээш болно.				ХХҮМ ХАБЭАО-ныг сайжруулах сумын комисс
31	Нийгмийн халамж, хамгааллын үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.	77. Зорилтот өрхийн хөгжил, хамгааллыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, өрхийн хөгжлийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтээр	ХЭДС, ЖДҮД С, НХС,	Өрхийн хөгжлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хувиар,	Хөтөлбөрт хамрагдсан өрхийн хөгжил сайжирснаар өрхийн тоо буурсан байна.				ХХҮМ
32	Өрх толгойлсон эх,эцэг, өндөр настан зэрэг НХДТЗШӨрх өд хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлнэ.	78. 39 өрхийн 228 иргэнд Хүнсний талоны эрхийн бичиг олгосон.	Халамжийн сан	Хүнс, тэжээлийн дэмжлэг шаардлага тай 39 өрхөд сар бүр дэмжлэг үзүүлнэ.	39	38	37	36	35	ХХҮМ

33	Эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөтгөж ирээдүйд нийгмийн хамгаалалд хамрагдах нөхцлийг бүрдүүлнэ	79. Ажил олгогч байгууллага, заавал даатгуулагчидын нийгмийн даатгалд хамрагдалтыг нэмэгдүүлж нийгмийн даатгалын сангийн орлогын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	2016 онд 54 ажил олгогч байгууллагаас 389,3 сая төгрөгийн НДШ төвлөрсөн байна.	Ажил олгогчид заавал даатгуулагчид	Хамруулсан ажил олгогчийн тоогоор	54	58	62	65	Нийгмийн даатгалын байцаагч
		80. Малчид, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, ажилгүй иргэд, оюутан суралцагчдын эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ	ЭМД-д 816 хүнийг хамруулсан байна	Иргэд даатгуулагчид	ЭМД-д хамруулсан хүний тоо	820	825	835	840	Засаг дарга Нийгмийн даатгалын байцаагч БЗД нар
		81. Малчид, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, ажилгүй иргэд, оюутан суралцагчдын нийгмийн даатгалын сайн дурын даатгалд хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ	Нийгмийн даатгалын сайн дурын даатгалд 420 хүн хамрагдсан байна.	Иргэд даатгуулагчид	Нийгмийн даатгалын сайн дурын даатгалд хамрагдсан хүний тоо	430	440	455	470	Засаг дарга Нийгмийн даатгалын байцаагч БЗД нар

ЗУРГАА : НУТГИЙН УДИРДЛАГА , ХУУЛЬ ХЯНАЛТЫН ХҮРЭЭНД / ЗДҮАХөтөлбөр 2017-2020 он /

№	ЗОРИЛТ	ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ	Суурь түвшин	Шаардагд ах хөрөнгийн хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хүрэх түвшин, үр дүн				Хэрэгжүүлэх байгууллага албан тушаалтанууд
						2017 он	2018 он	2019 он	2020 он	
	ТЭРГҮҮЛЭХ ЗОРИЛТ : Төрийн бодлогын залгамж чанар , баг , байгууллагуудын хоорондын ажлын уялдааг сайжруулж , иргэдийн оролцоо ,хяналт , ил тод байдлыг хангаж , эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлсэн , өндөр ёс суртахуунтай , хариуцлагатай , хуулийг дээдэлсэн , авлигаас ангид төрийн албыг төлөвшүүлэх зарчмыг баримталж ажиллана.									
	НЭГ : НУТГИЙН УДИРДЛАГЫН ХҮРЭЭНД									
		1. Төрийн жинхэнэ болон үйлчилгээний албаны удирдах ажилтнуудыг нээлттэй сонгон шалгаруулалтын үндсэн дээр нөхөх арга хэмжээ авч ажиллана.	Тайланд онуудад эдгээр албан тушаалуудын ажлын байрны сул орон тоо гараагүй	-	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Төрийн албаны мэргэшсэн тогтвортой байх нөхцөл бүрдэнэ.				Сумын Засаг дарга ,ЗДТГазрын дарга

1	Төрийн албыг чадавхижуулж, албан хаагчдыг мэргэшүүлэх сургалтын хүрээг нэмэгдүүлэх нийгмийн баталгааг сайжруулах замаар төрийн албаны мэргэшсэн, тогтвортой байх нөхцлийг хангана.	2. Төрийн жинхэнэ албан тушаалын сул орон тоог төрийн албанд анх орох иргэний нөөц сангаас болон мэргэшлийн шалгалтын үр дүнгээр нөхөн хангана.	1 иргэн төрийн албанд анх орох иргэний нөөцөд бүртгэлтэй байна.	-	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Төрийн албаны мэргэшсэн тогтвортой байх нөхцөл бүрдэнэ.	Сумын Засаг дарга, ЗДТГ-ын дарга
		3. Улс, аймаг, бүсийн сумдын хэмжээнд зохион байгуулагдах богино хугацааны зорилтот сургалтуудад төрийн албан хаагчдыг бүрэн хамруулж мэдлэг ур чадварыг дээшлүүлнэ.	-2015-2016 онуудад холбогдох албан хаагчдыг сургалтанд бүрэн хамруулсан.	Орон нутгийн төсөв	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр	Төрийн алба мэргэшсэн, чадварлаг болно.	Сумын Засаг дарга ЗДТГазар
2	Төрийн албан хаагч хуулийг дээдлэн аливаа асуудалд ноён нуруутай, төлөв түвшин, ёс зүй, хариуцлага, сахилга батыг сайжруулан, үр дүнд суурилсан багаар ажиллах чадвартай төрийн албыг бий болгоно.	4. Төрийн албан хаагчийн ажлын байрны тодорхойлолтонд тусгагдсан үндсэн чиг үүрэг, мэдлэг, ур чадвар, хариуцлага, ёс зүйн түвшиний үнэлгээнд тулгуурлан ажил сайжруулах, зөрчил арилгах чиглэлээр олон талт арга хэмжээ зохион байгуулна.	Жилд 2 удаа зохион байгуулсан.		ТАХ-ийн тоо, илэрсэн зөрчлийг арилгах ажлын үр дүнгээр	Зөрчил дутагдлыг арилгаж, стандартын зөрчилгүй болсноор төрийн албаны нэр хүнд дээшилсэн байна.	Сумын Засаг дарга, ЗДТГазрын дарга
		5. Төрийн жинхэнэ албан хаагчийн үр дүнгийн гэрээний биелэлт, мэргэшлийн түвшин, ёс зүйн үнэлгээг дүгнэж, урамшуулал хариуцлага тооцно.	ГЖАХаагч 8, үйлчилгээний албан 5 хаагчтай гэрээ байгуулан ажиллаж ирэв.	-	Үр дүнгийн гэрээний биелэлтийн дүнгээр	Урамшуулал, хариуцлага тооцсон байна. Албан хаагчдын сахилга бат , хариуцлага сайжирч багаар ажиллах чадвартай төрийн алба бий болсон байна.	Сумын Засаг дарга , ЗДТГазрын дарга
		6. Төрийн болон аймаг, сумын шагналаар шагнуулахаар ирсэн иргэдийн материалын бүрдэл, шаардлага хангасан байдлыг харгалзан зохих шатны хуралдаанаар хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлнэ.		-	Хэлэлцүүлсэн тодорхойлолт, шагнагдсан иргэдийн тоогоор	Журмын дагуу шагнал олгогдсон байна.	Сумын ИТХ, Засаг дарга ,Баг ,байгууллагын дарга нар
	Баг-байгууллагуудын хоорондын ажлын уялдаа холбоог сайжруулж үйл	7. Аймгаас зарласан урианы жилийн ажлыг бүрэн хэрэгжүүлж ажиллана.	Жил бүр урианы хэрэгжилтийг тооцож хэвшсэн.	-	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Дэвшүүлсэн зорилтууд бүрэн хэрэгжсэн байна.	Сумын ИТХ ЗДТГазар, мэргэжилтнүүд, баг ,байгууллагууд

3	ажиллагааны үр дүнг дээшлүүлнэ.	8.Төрийн байгууллагууд цахим сүлжээг ашиглан иргэдэд мэдээлэл хүргэсэн байдал, цахим хуудасны баяжилтын талаар хяналт тавьж зөвлөгөө өгч байгууллагуудын мэдээллийн ил тод байдлыг хангуулна.	Цахим хуудасны баяжилт тухай бүр хийгдэж байна.	-	Гүйцэтгэлийн үр дүнгээр	Цахим хуудасны баяжилт бүрэн хийгдэж иргэдэд мэдээллийг хүргэж, ил тод байдлыг хангагдсан байна.	Сумын ЗДТГазар , ОНИМТөвийн ажилтан
		9. Баг, байгууллага, удирдлагаас иргэддээ чиглэсэн уулзалт, ярилцлага, хэлэлцүүлэг, өдөрлөгийг тогтмол хийж гарсан санал хүсэлт, өргөдөл гомдлыг шуурхай шийдвэрлэн эргэн хариу мэдэгддэг байна.	Иргэдтэй хийх уулзалт тогтмол биш, иргэдээс гаргасан санал хүсэлтийг хэрхэн шийдвэрлэсэн талаар мэдээлэл дутмаг.		Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Уулзалт ярилцлага, хэлэлцүүлгийг тогтмолжуулна. Иргэдийн санал хүсэлт, өргөдөл гомдлын шийдвэрлэлтийг 95-аас дээш хувьд хүргэнэ.	Сумын ЗД ,БЗДарга ,Байгууллагын дарга нар
4	“Баг” төслийн хүрээнд зорилтот бүлгийн иргэдэд чиглэсэн төрийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	10. “Баг” төслийн хүрээнд өгөөмөр ,мандал багийн төвүүдийг тохижуулж байнгын ажиллагаанд оруулна. Бичигт , Нарт багуудын төвүүдийн асуудлыг судлаж шийдвэрлэнэ.	Сумын 2 баг Жишиг баг болж , 1 багийг Гэр төвтэй болгов. 2013-2015 онуудад аймгийн ЗДТГазраас 4 багийн засаг даргад мотоцикль , албан ажлын компьютер , чанга яригч зэргийг олгов.	Аймаг ,сумын төсөв ,хандив тусламж	-“Баг” төслийн хэрэгжилтээр	“Баг” төслийг хэрэгжүүлсэн байна.	Сумын Засаг дарга ,ЗДТГазрын дарга, БЗДарга нар
		11. Сумаас багийн явуулын үйлчилгээгээр дамжуулан зорилтот бүлэгт чиглэсэн үйлчилгээг өргөжүүлнэ.	Зорилтот бүлгийн суурь судалгаатай болсон .	Орон нутгийн төсөв	үйлчилгээ хүртсэн хүний тоогоор	Багийн явуулын үйлчилгээ зорилтот бүлэгт хандсан төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмж нэмэгдсэн байна.	Сумын ЗДТГ,мэргэжилт энүүд , БЗДарга нар
		12.Багт тулгамдсан асуудлыг багийн ИНХ-аар хэлэлцүүлэн шийдвэрлэж багийн өдөрлөгийг тогтмолжуулан, төрийн бодлого шийдвэр, цаг үеийн шуурхай мэдээллийг иргэдэд тогтмол хүргэнэ.	Багийн ИНХ-ыг жилд 2-4 удаа зохион байгуулдаг.	Орон нутгийн төсвөөс	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Багийн ИНХ, багийн өдөрлөгийг тогтмол хийдэг болно.	Сумын ИТХУрал ,ЗДТГ, Багийн ЗДарга ,ИНХурлын дарга, тэргүүлэгчид

5	Төрийн үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлж Иргэний болон нэг цэгийн үйлчилгээний танхимын үйл ажиллагааг сайжруулна.	13. Танхимуудын тохижилтыг сайжруулж, иргэний танхимын ажиллах журмыг боловсруулж мөрдөнө.	Сумын нэг цонхны үйлчилгээний журмыг боловсруулан сумын засаг даргын 2013 оны а/331 тоот захирамжаар баталгаажуулан мөрдөн ажиллаж байна.	Онт Төсөл хөтөлбөр	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Сумын иргэдэд төрийн үйлчилгээ, мэдээллийг нэг дороос түргэн шуурхай хүргэдэг болсон байна.		ЗДТГазрын дарга ХЭЗАжилтан, нэг цэгийн үйлчилгээний танхимын албан хаагчид
		14. Жил бүр “Нээлттэй хаалганы өдөр” зохион байгуулна.	Жил бүр нээлттэй хаалганы өдөр зохион байгуулж байна.		Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Нээлттэй хаалганы өдрийг жил бүр тогтсон хугацаанд иргэдэд хүртээмжтэй, чанартай зохион байгуулсан байна.		ЗДТГазар, баг, байгууллагууд
6	Гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах хор уршгийг арилгахад иргэд ААНБайгууллагуудыг сургаж дадлагажуулна	15. Гамшиг осол, гал түймрийн аюул, ой хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр хяналт шалгалт хийнэ.	Хяналт шалгалт тогтмолжсон.	Засаг даргын нөөц хөрөнгө	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Болзошгүй гамшиг ослоос урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх мэдлэг чадвар дээшилсэн байна.		Сумын ЗДТГазрын дарга, БОХ-ын байцаагч, байгаль хамгаалагчид
		16. Болзошгүй гамшиг ослоос урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх чиглэлээр сумын гамшгаас хамгаалах ерөнхий зориулалттай мэргэжлийн ангийн бүрэлдэхүүн, иргэдэд сургалт зохион байгуулна.	Жилд 3-5 удаа зохион байгуулдаг.	Засаг даргын нөөц хөрөнгө	Сургалтын батлагдсан төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр	Болзошгүй гамшиг ослоос урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх мэдлэг чадвар дээшилсэн байна.		Сумын ЗДТГ-ын дарга, БОХ байцаагч, байгаль хамгаалагчид
7	Батлан хамгаалах нь бүх нийтийн үйл хэрэг байх зарчимд тулгуурлан Цэргийн штабын үйл ажиллагааг орон нутагт хэрэгжүүлж ажиллана.	17. Сумын хэмжээнд цэрэг техникийн тоо бүртгэл болон хугацаат албаны цэрэг татлагыг зохион байгуулж, Монгол Улсын Засгийн газрын тогтоолын хүрээнд мөнгөн төлбөрийг барагдуулж ажиллана.	Цаг хугацаанд явуулж аймгийн ЗДТГазрын Цэргийн штабт тушаасан. Цэргийн штабаас ирүүлсэн хяналтын тоог 100% биелүүлсэн. Мөнгөн төлбөрийн орлогын 43 хүний 21,5 сая төгрөг тайлан мэдээг гаргаж явуулсан.	Засаг даргын нөөц хөрөнгө	Батлан Хамгаалах хуулийн дагуу явуулна. Иргэнд мөнгөн төлбөр тогтоож төрийн сангийн дансанд төвлөрүүлсэнээр.	Тоо бүртгэл явуулж мэдээллийн санг баяжуулна. Цэргийн штабаас ирүүлсэн хяналтын тоог биелүүлнэ. 26-27 насны иргэдтэй гэрээ байгуулж, мөнгөн төлбөрийг барагдуулна.	Цэргийн тоо бүртгэлийн ажил сайжирна. Цэргийн албанд явах иргэдийн тоо нэмэгдэнэ. Төрийн сангийн дансанд мөнгөн төлбөрийг төвлөрүүлнэ Тоо бүртгэлд бүртгүүлээгүй иргэдэд торгууль оногдуулна Эрүүл мэндийг сайжруулах талаар ажиллана.	Сумын ЗДТГ-ын дарга, БЗДарганаар

		18. Дүйцүүлэх албаны иргэдтэй давтан болон шинээр сургалт зохион байгуулж, орон нутгийн бүтээн байгуулалтын ажилд татан оролцуулна.	Сургалтыг хөтөлбөр төлөвлөгөөний дагуу явуулж мэдээ тайлан хүргүүлсэн.	Засаг даргын нөөц хөрөнгө	Дүйцүүлэх албаны сургалтыг төлөвлөгөөний дагуу явуулснаар	Цэргийн штабын сургалт бэлтгэлийн ерөнхий арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу явуулна.	Сургалт зохион байгуулсан байна .	Сумын ЗДТГ-ын дарга
8.	Үр дүнд суурилсан ХШҮнэлгээг баг ,байгууллагуудад хийж ажиллана.	19. Суманд ХШҮнэлгээ хийх журмыг шинэчлэн боловсруулж мөрдөн, үр дүнг тооцно.	Жилд 2 удаа төсөвт байгууллагуудад хийж ирсэн.	-	ХШҮхийсэн тоогоор	Баг ,байгууллагуудын үйл ажиллагааны үр дүн дээшилсэн байна.		Сумын ЗДТГ ,ХШҮ баг
9.	Байгууллагуудын төсвийн сахилга батыг сайжруулах зорилгоор дотоод хяналтыг эрчимжүүлнэ.	20. Байгууллагуудын дотоод хяналт хариуцсан Ажлын хэсгийг шинэчэн томилгоожуулж , үр дүнг тооцож ажиллана.	Ажлын хэсгүүд байгаа боловч шаардлагын түвшинд хүрч ажиллахгүй байна.	-	ДХАжилтануудын ажлын ур чадвар сайжирснаар	Төсвийн сахилга бат сайжирч санхүүгийн зөрчил дутагдал гараагүй байна		Байгууллагуудын удирдлага , нябо ,ДХАжлын хэсэг

ХОЁР : ХУУЛЬ ХЯНАЛТЫН ХҮРЭЭНД

10	Хууль эрх зүйн сургалт мэдээллийн болон иргэд байгууллагад үзүүлэх эрх зүйн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.	21. Эрх зүйн сургалт мэдээллийг ажлын төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулж хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	Иргэдийн эрх зүйн сургалт, мэдээлэлд 1250 иргэнийг хамруулсан \жилд\	Орон нутгийн төсөв, ТББ-ын хөрөнгөөр	Эрх зүйн сургалт сурталчилгаанд хамрагдах хүний өсөлтийн хувиар	5,0 хувиар нэмэгдүүлнэ	8 хувиар нэмэгдүүлнэ	10 хувиар нэмэгдүүлнэ	12 хувиар нэмэгдүүлнэ.	сумын ЗДТГ, баг ,төрийн байгууллагууд ,ХЭЗАжилтан,
		22. Багийн ухуулагч нарын сургалтууд зохион байгуулна.	Багийн ухуулагч-14 хүнийг сургалтанд хамруулсан.		Ухуулагч, хөтөчийн сургалтын тоо чанараар	Сургалтыг жилд 2 - оос доошгүй удаа зохион байгуулж , үр нөлөөг дээшлүүлнэ.				
		23. Иргэд байгууллагад үзүүлэх эрх зүйн мэргэжлийн туслалцааг өргөжүүлэн сайжруулна.	Хууль эрх зүйн зөвлөгөөг 16 иргэнд үнэ төлбөргүй өгсөн.		Хууль зүйн зөвлөгөө,үйлчилгээний хүртээмж -хамрагдсан хүний өсөлтийн хувь	20хувиар нэмэгдүүлнэ	30хувиар нэмэгдүүлнэ	40хувиар нэмэгдүүлнэ	50хувиар нэмэгдүүлнэ.	

11	Захиргааны ерөнхий хуулийн хэрэгжилтийг хангаж, захиргааны байгууллагаас иргэдийн эрхийг аливаа хэлбэрээр зөрчихгүй байх нөхцөлийг хангана.	24. Захиргааны нийтэд хамааралтай хэм хэмжээний актыг төслийн шатанд нь сонсох ажиллагааг хийлгэж, хувийн хэрэгтэй болгож, орон нутгийн цахим хуудсанд байршуулна.	Захиргааны нийтэд хамааралтай хэм хэмжээний 27 тогтоол, захирамжийг орон нутгийн цахим хуудсанд байршуулсан.		орон нутгийн цахим хуудсанд байршуулсан захиргааны хэм хэмжээний актын хувиар Сонсох ажиллагаанд хамрагдсан хүний тоогоор	Захиргааны нийтэд хамааралтай хэм хэмжээний актыг төслийн шатанд нь сонсох ажлыг зохион байгуулна.	Иргэдийн оролцоог 2 хувиар нэмэгдүүлнэ, цахим хуудсанд тухай бүр байршуулна.	5 хувиар нэмэгдүүлнэ, цахим хуудсанд тухай бүр байршуулна	10 хувиар нэмэгдүүлнэ, цахим хуудсанд байршуулна	сумын ЗДТГ, төрийн байгууллагууд ХЭЗАжилтан
		25. Сумын ИТХурал, Засаг даргаас гаргаж буй бодлогын баримт бичиг, төсөв, хөрөнгө оруулалтын асуудлыг төслийн шатанд хэлэлцүүлэх, хууль, шийдвэрийн хэрэгжилтэнд хяналт тавихад иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлнэ.	Бодлого, шийдвэрийн төсөл боловсруулах, хэлэлцүүлэхэд иргэд, иргэдийн төлөөллийн оролцоо дутмаг байна.		Хууль шийдвэрийн хэрэгжилтийн хяналтад хамрагдсан хүний тоогоор	Иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлж ажиллана.	Оролцогчдын тоог 10%-д хүргэнэ.	Оролцогчдын тоог 15%-д хүргэнэ.	Оролцогчдын тоог 20%-д хүргэнэ.	сумын ЗДТГ, төрийн байгууллагууд ИТХ НБДарга, ХЭЗАжилтан
		26. Хууль тогтоомж, шийдвэрийн хэрэгжилтийг орон нутагт хангуулах, тайлагнах ажлыг иргэдийн хяналтан дор хамтран зохион байгуулна.	2017 оноос хэрэгжих		Жилд 2-оос доошгүй хууль, шийдвэрийн хэрэгжилтийг иргэдийн оролцооны хувь Хамрагдсан хүний тоо	Багийн иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлж ажиллана.	иргэдийн 5-аас дээш хувьд.	иргэдийн 7-аас дээш хувьд	иргэдийн 10-аас дээш хувьд.	сумын ЗДТГ, төрийн байгууллагууд
12	Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.	27. Сумын хэмжээнд Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг батлуулж, хэрэгжилтийг хангана.	Суманд Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг батлуулан хэрэгжилтийг 90 хувьтай ханган ажиллаж байна.	Орон нутгийн төсөв, ТББ-ын төсөв	Хүний эрхийг хангах арга хэмжээний жил бүрийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хувиар	Жил бүр төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг 90 хувиас дээш хангана.			сумын ХЭСХороо	

		<p>28.Хүний эрхийн салбар хорооны үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, гишүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэн чадавхийг бэхжүүлнэ.</p>	<p>Сумын салбар хороо нь шалган туслах ажлыг 1 удаа зохион байгуулж, салбар хорооны орлогч дарга, нарийн бичгийн дарга нар нэгдсэн сургалтанд 1 удаа хамрагдсан.</p>	Орон нутгийн төсөв	Салбар хорооны үйл ажиллагааны үр дүнгээр	Салбар хорооны үйл ажиллагаа сайжирч , түүнд оролцох гишүүдийн оролцоо , мэдлэг чадвар нэмэгдсэн байна.				сумын ХЭСХороо
		<p>29. Иргэдийнхээ шашин шүтэх эс шүтэх эрх чөлөөг дээдлэн, үндэсний соёл, итгэл үнэмшлийг дэмжин ажиллана.</p>	<p>Сумын хэмжээнд 1буддын шашины байгууллага, Христийн Зцуглаан үйл ажиллагаагаа явуулж байна</p>	-	Үйл ажиллагааны үр дүнгээр	Сумын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж буй шашны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт тавина.				сумын ХЭСХороо
13	<p>Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлж, хууль сахиулах болон нутгийн захиргааны байгууллагуудын хамтын ажиллагааг сайжруулна</p>	<p>30.Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх ажлын төлөвлөгөөг батлуулан хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх ажлын төлөвлөгөөг батлуулж хэрэгжүүлж ажиллаж байна..</p>	орон нутгийн төсөв	Хэрэгжилтийн хувиар	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг жил бүр 90-ээс дээш хувьд хүргэж ажиллана..				сумын ЗДТГ, ГХУСА33, Хэсгийн төлөөлөгч
		<p>31. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг жил бүр гарган хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын төлөвлөгөөний хэрэгжилт 70% тай байна.</p>	Орон нутгийн төсөв	Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр	75%-аас дээш хувьд хүргэнэ.	80% хувьд хүргэнэ.	85хувьд хүргэнэ .	90 хувьд хүргэнэ.	сумын ГХУСА33 Хэсгийн төлөөлөгч БЗД нар
14	<p>Сум ,багийн хэмжээнд малчдын бүлгийг шинэчлэн байгуулж ,төр иргэн хоорондын уялдаа холбоог сайжруулж гэмт хэрэг , зөрчлийн гаралтыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны үр нөлөөг дээшлүүлнэ.</p>	<p>32. Мал хулгайлах гэмт хэргийг бууруулах зорилгоор урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг гарган хэрэгжилтэнд хяналт тавина.</p>	<p>Мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын төлөвлөгөөний хэрэгжилт 50% тай байна. Бүртгэгдсэн алдуул малын тоо 35 байна.</p>	Орон нутгийн төсөв	Мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг 80 аас дээш хувьд хүргэж, мал хулгайлах гэмт хэргийн тоо буурсан байна.				сумын ГХУСА33 Хэсгийн төлөөлөгч БЗД нар

		33.“Архидалтын эсрэг Борнуур сум” дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлж, Архидан согтуурахаас үүдэлтэй гэмт хэргийг бууруулах зорилгоор жил бүр төлөвлөгөө гаргаж, хэрэгжилтийг хангуулна.	Архидан согтуурахтай тэмцэх ажлын төлөвлөгөөний биелэлт 50% тай байна. Нийт гэмт хэргийн 72% нь архидан согтуурахаас үүдэлтэй байна.	Орон нутгийн төсөв	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг 80 аас дээш хувьд хүргэж , Архидан согтуурахаас үүдэлтэй гэмт хэргийн тоо буурсан байна.				Сумын ГХУСА33 Хэсгийн төлөөлөгч БЗД нар
		34. Борнуурчууд “Архи хэрэглэдэггүй өдөртэй” болно	Сар бүрийн нэгэнд “Архи зардаггүй өдөртэй” байна.	-	Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Тухайн өдөр иргэд, хамт олноороо архи хэрэглэхээс татгалзаж сурсан байна.				
		35. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө гарган хэрэгжилтэнд хяналт тавина.	Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын журмын эсрэг гэмт хэрэг 20 бүртгэгдсэн.	Орон нутгийн төсөв	Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын журмын эсрэг гэмт хэрэг тоо буурсан үзүүлэлтээр	Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын журмын эсрэг гэмт хэрэг тоон үзүүлэлтээр буурсан байна.				Сумын ЗДТГ-ын ХЭЗА , ГХУСА33 Хэсгийн төлөөлөгч
		36. Авто замын гарц тэмдэг тэмдэглэгээ, хурд сааруулагч хийнэ.	Сумын хэмжээнд одоогийн байдлаар авто замын гарц 1, тэмдэг тэмдэглэгээ, хурд сааруулагч байхгүй байна.	Аймаг ,орон нутгийн төсөв	хийсэн ажлын гүйцэтгэлээр	Авто зам ын гарц , тэмдэг тэмдэглэгээ , хурд сааруулагчтай болсон байна.				Сумын ЗДОрлогч ,хэсгийн төлөөлөгч
15	Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.	37. Авлига, ашиг сонирхлын эсрэг үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны нээлттэй ил тод байдлын хэрэгжилтийг хангуулах ажлыг эрчимжүүлнэ.	Төрийн байгууллагын авлигын эсрэг үйл ажиллагааг үнэлэх аргачлалын шалгуур биелэлтийг жил бүр хийж аймагт хүргүүлж ажиллаж байна.		-Төрийн байгууллагын авлигын эсрэг үйл ажиллагааг үнэлэх аргачлалын шалгуур үзүүлэлт -ЗГ-ын 143-р Тогтоол	Төрийн байгууллагын авлигын эсрэг үйл ажиллагааг үнэлэх аргачлалын шалгуур үзүүлэлтийг хангаж мэдээллийн ил тод байдал бүрэн хангагдсан байна. Авлига, ашиг сонирхлын зөрчил, дутагдал гараагүй байна.				Сумын ИТХ-ын НБДарга, ЗДТГ-ын дарга Төрийн бүх шатны байгууллага
16	Архивын баримтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэн, архивын	38.Архивын баримтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.	Сумын архивын сан хөмрөгийн баримтын 5%-ийг цахим хэлбэрт шилжүүлж цахим		Төрийн архивын сан хөмрөгийн баримтыг цахимд	10% -ийг цахим санд шилжүүлнэ	15% -ийг цахим санд шилжүүлнэ	20 % -ийг цахим санд шилжүүлнэ	25% -ийг цахим санд шилжүүлнэ	Архив АХХХариуцсан ажилтан

	үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлнэ		хувь үүсгээд байна.		шилжүүлсэн хувийн өсөлтөөр				
17	Иргэний, эд хөрөнгийн, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж, иргэдэд төрийн бүртгэлийн үйлчилгээг хөнгөн шуурхай хүргэнэ.	39.Сумын бүртгэлийн анхан шатны материалын бүрдүүлбэрийг ханган ажиллаж мэдээллийн санд тусгана.	Жилд дунджаар 110 хүүхэд төрж, 40хүн нас бардаг шилжилт хөдөлгөөний хувьд шилжин явж буй нь дунджаар 20 орчим хүн илүү байна.		Бүртгэсэн бүртгэлийн тоогоор.	Бүртгэсэн бүртгэлийн мэдээллийг онлайн сүлжээнд жил бүр 100% тусгана			сумын ЗДТГ Улсын бүртгэгч
		40. Сумын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж буй хуулийн этгээдүүдийг бүртгэлд хамруулана.	Улсын бүртгэл болон татварт бүртгэлтэй хуулийн этгээдийн тоо зөрүүтэй байна.		Орон нутагт орох татвар, тэмдэгтийн хураамж нэмэгдсэн байна.	Бүртгэгдсэн хуулийн этгээдийн тоо нэмэгдэж сүлжээнд тусгагдана			сумын ЗДТГ Улсын бүртгэгч , татварын байцаагч
18	Цагдаагийн хэсгийн ажлын үр дүнг дээшлүүлж, албан хаагчдын ажиллах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	41.Цагдаагийн хэсгийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцлийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	Цагдаагийн хэсгийн ажлын байр болон албан хаагчдын амьдрах орон байр хэвийн байгаа.	Орон нутгийн төсөв	Үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулах техник хэрэгсэл	Цагдаа ,хэсгийн төлөөлөгч нарын ажиллах нөхцөл хэвийн болсон байна .			Сумын ЗДТГ, Засаг дарга
19	Иргэдийнхээ улс төр, эдийн засаг, нийгэм соёлын эрхийг хэрэгжүүлэх, хамгаалах, адил тэгш нөхцөл бололцоогоор хангаж ажиллах бодлогыг тууштай хэрэгжүүлэнэ.	42. . Иргэдээс улс төр, эдийн засаг, нийгэм соёлын эрх нь хэрхэн хангагдаж байгаа талаар судалгаа авч судалгааны үр дүнд суурилан арга хэмжээ зохион байгуулж ажиллана	-		Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Иргэд улс төр, эдийн засаг, нийгэм соёлын эрхээ эдлэх адил тэгш бололцоогоор хангагдсан байна.			Хууль эрх зүйн ажилтан , Багийн засаг дарга, Байгууллагуудын дарга, эрхлэгч нар
20	Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй иргэдэд чирэгдэлгүй, ялгаварлалгүй, хуулийг алагчлалгүй хэн нэгэнд ялгавартай хандах, давуубайдал олгохгүй үйлчлэх зарчмыг баримтална.	43. Төрийн байгууллагууд, албан хаагчид үйл ажиллагааныхаа хүрээнд нээлттэй ил тод хуулийн хүрээнд ажиллана.	-		Үйл ажиллагааны хэрэгжилтээр	Төрийн байгууллага, албан тушаалтангууд иргэдэд адил тэгш , хуулийн хүрээнд чирэгдэлгүй үйлчилсэн байна			Хууль эрх зүйн ажилтан , Багийн засаг дарга, Байгууллагуудын дарга, эрхлэгч нар